

บทที่ 4

แนวนโยบายของรัฐ มาตรการทางกฎหมาย และหน่วยงานในการควบคุมและจัดการ
ขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ของประเทศไทย

โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความจำเป็นต่อมนุษย์
ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้อย่างยิ่ง จากสถิติการนำเข้าเครื่องโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือที่
เพิ่มจำนวนขึ้นนั้น ส่งผลโดยตรงกับปริมาณของขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและ
แบตเตอรี่ของประเทศไทย ที่เพิ่มสูงขึ้นตามไป ดังนั้นจึงต้องมีวิธีกำจัดที่มีประสิทธิภาพและ
ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ดังกล่าวนี้เป็น
เพียงขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งในซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุ
การใช้งาน ที่พร้อมจะกลายเป็นของเสียอันตรายซึ่งก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อไป หากมี
การจัดการ ควบคุม บำบัด กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง และกำลังจะเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย
ในอนาคตอันใกล้ ซึ่งในบทนี้จะอธิบายถึง นโยบายของรัฐในการควบคุมและจัดการ
ขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ
หน่วยงานต่าง ๆ ของประเทศไทยที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว

4.1 นโยบายของรัฐในการควบคุมและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จาก โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีนโยบายในการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า
และอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง ซึ่งย่อมส่งผลให้ไม่มีแนวทางหลักในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์
จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่โดยตรงเช่นกัน โดยนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้นจะ
ปรากฏในรัฐธรรมนูญและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความ
เห็นชอบต่อ “นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 –
2559 “ ซึ่งเป็นนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง จากการเสนอแนะของคณะกรรมการ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมติคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2539

ซึ่งในด้านเกี่ยวกับมลพิษจากของเสียอันตรายได้กำหนดแนวนโยบายการป้องกันและจัดมลพิษจากของเสียอันตราย ได้แก่ ¹

1. ให้มีระบบการจัดการของเสียอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมการนำเข้า ส่งออก ขนส่ง คัดแยก เก็บรวบรวม บำบัดและกำจัดทำลาย
2. ให้มีระบบป้องกัน และแก้ไขในกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุขนาดใหญ่จากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม การขนส่ง และคลังสินค้า
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนหรือมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการจัดการของเสียอันตรายทุกขั้นตอน

แต่เดิมประเทศไทยมียุทธศาสตร์ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีสาระสำคัญมุ่งเน้นให้มีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ดังนี้ ²

- 1) ใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยผู้ผลิตและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ ด้วยการจ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษสำหรับนำไปใช้จ่ายในการซื้อซากคืนจากผู้บริโภคและใช้ในการจัดการซากอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 2) การสร้างกลไกทางเศรษฐกิจและการเงิน รวมทั้งกลไกตลาดสำหรับเป็นแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ โดยการตั้งกองทุนและระบบการซื้อซากผลิตภัณฑ์คืนจากผู้บริโภค ซึ่งทำให้เกิดการคัดแยกและรวบรวมซากผลิตภัณฑ์จากขยะมูลฝอยทั่วไป การตั้งราคาซากผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ให้สูงกว่าซากเศษชิ้นส่วน เพื่อลดการแยกชิ้นส่วนของซากผลิตภัณฑ์อย่างไม่ถูกต้อง การส่งเสริมการขายซากที่มีค่าให้แก่โรงงานรีไซเคิลหรือโรงงานที่มีการนำไปใช้ใหม่ หรือบำบัดกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

¹ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม “นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 “ อ้างใน อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545) , น. 71.

² ปองพล สารสมัคร ,สุพัตรา ศรีปัจฉิมและณัฐกาญจน์ เลิศวุฒิโสภณ ชมรม นักข่าวสิ่งแวดล้อม สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, เปิดโฉมขยะพิษ ซากคอมพิวเตอรื – มือถือล้นเมือง , 2548 , น. 39 - 40.

- 3) การจัดตั้งหน่วยงานบริหารกองทุน ที่มีความอิสระในการบริหารจัดการกองทุน โดยประกอบด้วยสำนักงานกองทุนมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้จัดการกองทุนซึ่งมีความรู้ความสามารถทำหน้าที่บริหารกิจการของกองทุนแบบเต็มเวลา และคณะกรรมการบริหารกองทุน ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารงานกองทุนและควบคุมกำกับกับการจัดการและการใช้จ่ายเงินจากกองทุน เพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้จะมีกลไกการสร้างกลไกการสร้างกลไกหรือระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- 4) การออกกฎหมายมาเพื่อรองรับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยครอบคลุมเนื้อหาการจัดเก็บค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินเพื่อสนับสนุนการจัดการซากผลิตภัณฑ์โดยตั้งกองทุนเฉพาะขึ้น การแต่งตั้งสำนักงานกองทุน คณะกรรมการบริหารและผู้จัดการกองทุนที่มีความอิสระในการดำเนินงาน และบริหารกิจการกองทุนการสร้างระบบการรับซื้อและการจัดการซากโดยอาศัยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์โดยผ่านทางกองทุน การกำหนดบทบาทขององค์กรการบริหารจัดการทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น
- 5) มาตรการสนับสนุนอื่นๆ เช่น การออกมาตรการและบทลงโทษ ห้ามประชาชนทิ้งซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในที่สาธารณะ การควบคุมกำกับโรงงานรีไซเคิลและบำบัดกำจัดซากผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการศึกษาวิจัยและการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศน์ และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

ยุทธศาสตร์และมาตรการดังกล่าวแบ่งระยะเวลาการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะสั้น ระหว่างที่ออกกฎหมายรองรับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้ตั้งเงินหมุนเวียนเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกลไกในการบริหารจัดการเงินสำหรับจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้มีหน่วยงาน คณะกรรมการและผู้จัดการ เพื่อดำเนินงานในลักษณะที่สอดคล้องกับกองทุนที่จะจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้โดยการขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเพื่อขอจัดสรรเงินบกลางมาใช้เป็นเงินประเดิมในการจัดการซากผลิตภัณฑ์
2. ระยะยาว ให้ออกกฎหมายเพื่อรองรับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียม สร้างระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ องค์กรการบริหารจัดการทั้งระดับประเทศและท้องถิ่นและการบริหารเงินโดยตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับเป็นกลไกทางการเงินที่ถาวร ในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

แต่ในปัจจุบันได้มีการดำเนินงานจัดทำยุทธศาสตร์ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ โดยกรมควบคุมมลพิษร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมโดยการระดมความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พร้อมด้วยสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในเรื่องดังกล่าวนี้คือ การดำเนินงานที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าฯ สถานการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าฯ และซากผลิตภัณฑ์ สรุปลงจรรยาบรรณผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ข้อเสนอเกี่ยวกับปัญหาสำคัญของการจัดการซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าฯ ยุทธศาสตร์และมาตรการดำเนินการ และแผนปฏิบัติการภายใต้แผนยุทธศาสตร์³

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำร่างยุทธศาสตร์ฯ ที่จัดทำแล้วเสร็จเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุม ครั้งที่ 8/2548 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2548 โดยคณะกรรมการฯ ได้มีมติมอบให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปหารือกับกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ร่างยุทธศาสตร์ฯ ในด้านกฎหมาย บทบาทความรับผิดชอบระหว่างสองกระทรวง และแนวทางการดำเนินงานในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีความชัดเจนและในส่วนการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วภายใต้กฎหมายปัจจุบันให้ดำเนินการอย่างเข้มงวด รวมทั้งให้พิจารณากฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ระหว่างประเทศประกอบด้วย⁴

จากการที่กรมควบคุมมลพิษได้ปรับแก้ร่างยุทธศาสตร์ฯ ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแล้วเสร็จ และได้นำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมพิจารณาในการประชุม ครั้งที่ 4/2550 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 โดยคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบต่อร่างยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ

³ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,มีนาคม 2550,(ร่าง) ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ , ฉบับที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเห็นชอบในการประชุม ครั้งที่ 4/2550 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 ,น 10 - 11.

⁴ เพิ่งอ้าง,น. 12.

ภายในประเทศ มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่ประสานงานและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าว รวมทั้งจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี เสนอต่อรัฐบาล และมอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามกรอบยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปีต่อรัฐบาล⁵

นอกจากนี้คณะกรรมการฯ ยังมีมติเห็นชอบในหลักการเรื่องกลไกทางการเงินเพื่อบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยมอบหมายให้กระทรวงการคลังร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาดำเนินการเรื่องดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจดำเนินการในรูปภาษีหรือค่าธรรมเนียม และอาจดำเนินการโดยจัดตั้งกองทุนใหม่หรือใช้กองทุนที่มีอยู่เดิม เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ก็ได้ ตามความเหมาะสม⁶

ทั้งนี้กรมควบคุมมลพิษได้ปรับแก้ร่างยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเรียบร้อยแล้ว โดยเพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการซากผลิตภัณฑ์โดยอาศัยความร่วมมือและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน บนพื้นฐานแนวคิดการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ตามหลักการเชิงป้องกันและหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และขยายขอบเขตของเครื่องมือการบริหารจัดการที่มีอยู่ในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ⁷

ในระยะแรก (ปี 2550 – 2551) ให้พัฒนาเครื่องมือที่มีอยู่ในการดำเนินการ อาทิ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการประกอบกิจการคัดแยกและรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ฯ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และการกำหนดชนิดและคุณภาพของวัสดุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ฯ เพื่อป้องกันการเกิดซากผลิตภัณฑ์ฯ จากการนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ด้อยคุณภาพภายในประเทศ การให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าแจ้งข้อมูลผลิตภัณฑ์(ปริมาณสารอันตราย

⁵ เพิ่งอ้าง, น. 13.

⁶ เพิ่งอ้าง, น. 13.

⁷ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 3, น. 36.

และสัดส่วนของชิ้นส่วนที่สามารถรีไซเคิลได้) การห้ามประชาชนทิ้งซากผลิตภัณฑ์ฯ ในที่สาธารณะ เว้นแต่การทิ้งในสถานที่ซึ่งจัดไว้ให้เป็นการเฉพาะหรือการจำหน่ายเพื่อการรีไซเคิล การเสริมสร้างขีดความสามารถ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ประชาชน ผู้ประกอบการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและจัดทำฐานข้อมูล รวมทั้งการสร้างระบบการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ในรูปแบบของโครงการนำร่องในเขตพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพและมีความพร้อมในการดำเนินการ โดยเน้นให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ที่มี คุณภาพต่ำ ผลิตภัณฑ์มือสอง และซาก

ในระยะยาว (ปี 2550 – 2554) ต้องพัฒนานโยบายให้สามารถเก็บค่าธรรมเนียมจากการผลิตและนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มาจำหน่ายในประเทศ แทนการจัดสรรงบประมาณรายปี และก่อให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการซากผลิตภัณฑ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ง่ายแก่การจัดการ สร้างระบบการรับซื้อซากผลิตภัณฑ์ฯ คืนจากผู้บริโภค เพื่อสร้างแรงจูงใจและก่อให้เกิดความร่วมมือในการรวบรวมซากผลิตภัณฑ์ฯ ให้สามารถนำมาจัดการอย่างถูกต้อง พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น และการบริหารเงินโดยกำหนดให้มีกองทุน เพื่อเป็นกลไกทางการเงินที่ยั่งยืน ในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

โดยในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามขอบเขตการดำเนินงานทั้ง 2 ระยะ ได้มีการจัดโครงการ/กิจกรรมในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว อาทิ โครงการรณรงค์เกี่ยวกับพิษภัยจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯ และส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงการสนับสนุนการผลิต green product ,โครงการออกกฎหมายจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯ ,โครงการนำร่องการจัดตั้งศูนย์จัดการของเสียชุมชน ,กิจกรรมการพัฒนาข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนคัดแยก เป็นต้น ซึ่งหากประเทศไทยดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ฯ ดังกล่าวย่อมจะทำให้มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้ อย่างเป็นรูปธรรม และมีความชัดเจนในการกำหนดแนวทางให้หน่วยงานทุกภาคส่วนดำเนินงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ ซึ่งมีแผนงานที่แน่นอน อันเป็นการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ได้อย่างแท้จริง และหากมีการนำมาออกเป็นกฎหมายเพื่อส่งเสริมการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะทำให้แนวทางจัดการดังกล่าวมีประสิทธิภาพบังคับ และส่งผลดีต่อการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและจัดการโทรศัพท์มือถือและ
แบตเตอรี่

4.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการห้ามนำเข้าโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ โดยคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้แต่งตั้งคณะกรรมการอนุกรรมการติดตามผลกระทบและการกำหนดนโยบายของไทยต่อการออกกฎหมายว่าด้วยเศษเหลือทิ้งผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายว่าด้วยการห้ามสารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2543 คณะกรรมการชุดนี้ได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่อการออกระเบียบว่าด้วยการจัดการเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) และระเบียบว่าด้วยการจัดการใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (RoHS) เพื่อจัดทำข้อคิดเห็นและจุดยืนของประเทศไทยเสนอต่อสหภาพยุโรป และศึกษาผลกระทบของระเบียบดังกล่าวเพื่อกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าและพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยโดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายนำเข้าได้เสนอแนวทางการค้าเพื่อเป็นมาตรการนำเข้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2546 โดยมีหลักการที่ไม่สมควรให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วและกลายเป็นเศษเหลือทิ้งหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อบุคคล สัตว์ และพืช ยกเว้น ในกรณีที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศต่อผู้บริโภค โดยมอบหมายให้

- 1) กรมศุลกากรทำหน้าที่แยกรหัสสถิติผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วออกจากผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนี้กระทรวงการคลังได้ออกประกาศกรมศุลกากรที่ 50/2546 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้าเพื่อเพิ่มเติมรหัสสินค้าให้ครอบคลุมซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้ทุกประเภท
- 2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องพิจารณา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามหลักการที่ไม่ควรให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ยกเว้นกรณีที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจเท่านั้น

ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 6/2536 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 มีมติเห็นชอบมาตรการห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว แผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตตะกั่วแท่ง

3) กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมมีหน้าที่ออกประกาศควบคุมการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว เช่น ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 อีกทั้งมีการยกเว้นและออกกฎระเบียบหลายฉบับ

ในประเทศไทยมิได้ออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซลเป็นการเฉพาะ แต่ได้นำกฎหมายที่มีอยู่ คือ พ.ร.บ. วัตถุอันตรายมาใช้เป็นกฎหมายหลักในการควบคุมการประกอบกิจการของเสียอันตรายตั้งแต่การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน การผลิต การขนส่ง และการมีไว้ในครอบครอง โดยกำหนดการขึ้นทะเบียนและการขออนุญาตก่อนการประกอบการ

โดยจากการอาศัยคำนิยามวัตถุอันตรายในมาตรา 4 ของ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดให้ของเสียอันตรายในภาคผนวก 8 บัญชีรายชื่อ A ของอนุสัญญาบาเซล เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 อยู่ในความรับผิดชอบของกรมโรงงานอุตสาหกรรม และควบคุมการประกอบการนำเข้าส่งออกของเสียอันตราย โดยออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมและประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม^๘ เช่น

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 รวมทั้งบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2549 และบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2549 กำหนดของเสียอันตรายในภาคผนวก 8 บัญชีรายชื่อ A ที่อนุสัญญาบาเซล กำหนดให้ควบคุมรวม 61 รายการและที่กำหนดเพิ่มเติมอีก 3 รายการ ได้แก่ น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว และชิ้นส่วนอุปกรณ์หรือส่วนประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ในบัญชีข หมวดของเสียเคมีวัตถุ ชนิดที่ 3 ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งผู้นำเข้า

^๘ สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาด้านการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม, โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ตุลาคม 2550, น. 11.

ส่งออก ผลิต หรือมีไว้ในครอบครองต้องขึ้นทะเบียนและขออนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม ก่อนการดำเนินการ⁹

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การให้แจ้งข้อเท็จจริงของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ พ.ศ.

2543 กำหนดให้ผู้ประกอบการนำเข้า และส่งออกของเสียเคมีวัตถุ แจ้งข้อเท็จจริง ให้กรมโรงงาน อุตสาหกรรมทราบก่อนนำเข้าหรือส่งออกของเสียเคมีวัตถุออกจากด่านศุลกากร และกำหนดให้แจ้ง ข้อมูลการประกอบกิจการทุก ๆ 6 เดือน¹⁰

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้นำของเสียเคมีวัตถุที่เป็นอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 กล่าวคือ จะอนุญาตให้นำเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงานเท่านั้น ต้องนำตัวอย่างแสดงต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ ต้องจัดทำแผนการนำเข้าของเสียเคมีวัตถุใช้ในการผลิตสินค้าจะอนุญาตในปริมาณ เท่าที่จำเป็น ในการผลิตของโรงงานเท่านั้น และเป็นของเสียเคมีวัตถุจากประเทศที่ให้สัตยาบัน ต่ออนุสัญญาบาเซลแล้วเท่านั้น และต้องแจ้งข้อมูลหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องของเสียเคมีวัตถุที่ได้รับ อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนการนำเข้า¹¹

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 19 เมษายน 2539 ซึ่งกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตและจะอนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติก จากประเทศที่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาบาเซลเท่านั้น¹²

- ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง มาตรฐานโรงงานคัดแยกและรีไซเคิล กำหนดลักษณะที่ตั้งโรงงาน การกำจัดของเสียและการประกอบกิจการ และการกำหนดโรงงาน ประเภท 105 และ 106 ต้องทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA)¹³ ตามร่าง

⁹ เพิ่งอ้าง, น. 11.

¹⁰ เพิ่งอ้าง, น. 12.

¹¹ เพิ่งอ้าง, น. 12.

¹² เพิ่งอ้าง, น. 12.

¹³ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 3, น. 5.

พระราชบัญญัติการจัดการมลพิษโรงงาน เพื่อกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่เก็บคืนซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ และนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการซาก เป็นต้น¹⁴

นอกจากนี้ได้มีการร่างประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องการกำหนดชนิดและปริมาณสารอันตรายที่ยินยอมให้มีในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดชนิดและปริมาณสารอันตรายที่จะยอมให้มีในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่ใช้ในครัวเรือน อุปกรณ์สื่อสาร อุปกรณ์ให้ความสว่าง เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของเล่น เครื่องกีฬา เป็นต้น และร่างประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง นโยบายอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อกำหนดชนิด คุณภาพ และอัตราส่วนของวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้น ๆ

โดยในประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 50/2546 เรื่องเงื่อนไขในการอนุญาตให้นำเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุดิบอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 26 กันยายน 2546¹⁵ โดยประกาศฉบับนี้ กำหนดให้ผู้นำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้งานแล้ว และชิ้นส่วนอุปกรณ์หรือส่วนประกอบ ที่นำเข้ามาเพื่อการคัดแยกหรือการแปรสภาพ ตามที่ประกาศกำหนดประเภทไว้ ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตนำเข้าเพื่อจำหน่ายหรือใช้ซ้ำ เพื่อการซ่อมแซม แล้วนำกลับออกไป การนำเข้าหลังจากซ่อมแซม และการดัดแปลงเพื่อจำหน่ายหรือใช้ซ้ำ จะต้องขออนุญาตนำเข้าที่สำนักควบคุมวัตถุอันตราย กรมโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้การพิจารณาอนุญาตจะเป็นไปตามมาตรการข้อตกลงว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด และกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย¹⁶ ต่อมาได้ออกประกาศฉบับที่ 2 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2549 เพื่อขยายเวลาการบังคับใช้

¹⁴ เฟิงอ้าง, น. 5.

¹⁵ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, "มาตรการใหม่ในอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, "วารสารสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์", ปีที่ 4 เล่มที่ 10, (ตุลาคม - มีนาคม 2547), น. 7 - 15.

¹⁶ สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ. "บทบาทกรมศุลกากรเกี่ยวกับการควบคุมในการเคลื่อนย้ายข้ามแดน", การประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการนำร่องเพื่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายในภูมิภาคเอเชีย วันที่ 3 - 5 กุมภาพันธ์ 2547 ที่ โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค กรุงเทพฯ.

ออกไปอีก 1 ปี จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ขณะนี้ ประกาศฉบับใหม่ มีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2550¹⁷

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2549 กำหนดให้ถ่านประจุไฟแบบแห้ง (dry cell batteries) ที่มีองค์ประกอบของปรอท และ แคดเมียม เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4¹⁸

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้มีมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในคราวการประชุมครั้งที่ 6/2536 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 เห็นชอบกับมาตรการห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้วหรือแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตตะกั่วแท่ง¹⁹

ตามพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าต่างประเทศ ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำเข้าสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 ฉบับลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2539 กำหนดให้เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตาม ต้องขออนุญาตในการนำเข้า และจะอนุญาตให้นำเศษ เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตาม ต้องขออนุญาตในการนำเข้า และจะอนุญาตให้นำเข้าได้ตามความเห็นชอบของกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาได้มีคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ 281/2541 ฉบับลงวันที่ 14 กันยายน 2541 มอบอำนาจในการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร ให้อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสำนักควบคุมวัตถุอันตราย กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้มีอำนาจและลงนามในใบอนุญาตนำเข้าและให้เป็นไปตามปริมาณหรือประเภทที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด²⁰

¹⁷ สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาด้านการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม ,โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ตุลาคม 2550, น. 11-12.

¹⁸ เพิ่งอ้าง, น. 12.

¹⁹ เพิ่งอ้าง, น. 14.

²⁰ เพิ่งอ้าง, น. 14.

โดยของเสียอันตรายที่ควบคุมภายใต้กฎหมายไทย นั้นมีการควบคุมทั้งการนำเข้าและส่งออก โดยเป็นของเสียเคมีวัตถุ 62 รายการ(ตามอนุสัญญาบาเซล 61 รายการ และ น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว 1 รายการ) สำหรับสิ่งที่ควบคุมเฉพาะการนำเข้า ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใช้แล้วและชิ้นส่วนของเครื่องใช้ไฟฟ้าฯ ดังกล่าว (29 ชนิด) รวมทั้งเศษพลาสติก²¹ แต่ยังไม่สามารถควบคุมและจัดการได้อย่างครอบคลุมซึ่งจะกล่าวในบทต่อไปในสภาพปัญหาต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่ามีมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับของเสียอันตรายกระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับ แต่ยังไม่มีความมาตรการสำหรับการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่โดยเฉพาะ โดยใช้กฎหมายที่มีอยู่โดยใช้พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายเป็นกฎหมายหลัก แต่ขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่เป็นของเสียอันตราย ซึ่งมีความแตกต่างกับวัตถุอันตราย ไม่ใช่สิ่งเดียวกันเพียงแต่มีคุณสมบัติบางประการที่เหมือนกันเท่านั้น ดังนั้น ของเสียอันตรายควรมีการควบคุมการนำเข้าที่มีความชัดเจนและจริงจัง รวมทั้งออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซลเป็นการเฉพาะ ซึ่งควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

4.2.2 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและลดการเกิดของเสียอันตรายจาก

โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

การพัฒนาสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ ของโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือ ทำให้การอุปโภคบริโภคสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มีช่วงอายุสั้นกว่าอายุการใช้งานจริงมาก เนื่องจากความต้องการเปลี่ยนแปลงฟังก์ชันการใช้งานตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้น และในท้ายที่สุด อุปกรณ์เหล่านี้ก็ต้องถูกนำมาทิ้ง ก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างมหาศาล จนยากแก่การจัดการ รวมทั้งก่อปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อมตามมา มาตรการต่าง ๆ ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในอดีตยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเป็นการควบคุมที่

²¹ ธีรพร วิรุฒิกกร, นิยาม ประเภทของเสียอันตรายและอนุสัญญาบาเซล.เอกสารประกอบการฝึกอบรมเทคนิคการจำแนกและการตรวจสอบการขนส่งของเสียอันตราย, เมื่อวันที่ 15 -17 สิงหาคม 2550 จังหวัดชลบุรี,น. 33.

ปลายทาง (end – of – pipe solution) ที่ต้องคอยไล่ตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีซึ่งพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งแนวคิดที่ให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หรือ Polluter Pay Principle (PPP) นั้นเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางโดยเสนอให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายค่าจัดการกับมลพิษที่ตนก่อขึ้น อันจะทำให้ผู้บริโภค ต้องระมัดระวังมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้ผู้บริโภคเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ยังไม่สามารถประกันได้ว่า สารปนเปื้อนจากของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ ลดปริมาณลงเนื่องจากผู้บริภคยอมมีทางเลือกน้อย จึงมีแนวคิดให้ผู้ผลิตเป็นกลจักรที่สำคัญในการลดสารพิษและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักการนี้รู้จักในนาม “หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต” หรือ Extended Producer Responsibility (EPR) โดยหลักการนี้เรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อสินค้าที่นำเข้าสู่ตลาดจนกว่าสินค้าจะหมดอายุและถูกทำลายอย่างถูกวิธี และลดโอกาสที่ขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่จะสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อผู้ที่จะต้องจัดการถอดประกอบ รีไซเคิล กำจัดขยะเหล่านี้²² ซึ่งประเทศไทยมีการจัดการของเสียอันตรายภายในประเทศ อันเป็นไปตามมาตรการป้องกันและลดการเกิดของเสียอันตราย ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด

แหล่งกำเนิดของเสียอันตรายที่สำคัญและก่อให้เกิดของเสียอันตรายมากที่สุด คือ โรงงานอุตสาหกรรม โดยโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ต่างเป็นผลิตผลจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ซึ่งอาจเป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศ หรือดำเนินการผลิตในประเทศไทยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนซึ่งประกอบเป็นโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ก็ตาม ดังนั้น การลดมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งผลิตโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือดังกล่าว จึงเป็นการลดการเกิดมลพิษหรือของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิด การลดมลพิษจากผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตราย หรือจากแหล่งกำเนิดนี้ จึงเป็นการส่งเสริมให้มีการผลิตที่สะอาดเพื่อประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ

²² สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานการศึกษานโยบายสมบูรณธ์ เรื่อง การเจรจาเรื่องการจัดการของเสียอันตรายในเวทีสิ่งแวดล้อมและเวทีการค้า : จุดยืนและข้อเสนอแนะของไทย, โครงการหน่วยจัดการความรู้ด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์สากล : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ,สิงหาคม 2549,น. 42 - 43.

ในภาคการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการผลิตวัตถุดิบหรือทรัพยากร การลดพลังงาน การลดมลพิษ การเพิ่มศักยภาพการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น โดยในประเทศไทยได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการผลิตที่สะอาดของกรมควบคุมมลพิษและแผนนโยบายด้านเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดสำหรับอุตสาหกรรมไทยของกรมโรงงานอุตสาหกรรม²³ และมีพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการกำกับดูแลของเสียอันตรายที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในส่วนกระบวนการผลิต และของเสียจากกระบวนการผลิต โดยกำกับดูแลตั้งแต่ผู้ประกอบการ และผู้เกี่ยวข้อง โดยให้มีบทลงโทษที่สำคัญเป็นตัวกำกับดูแล โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการควบคุมการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะมาตรฐานและวิธีการควบคุมการกำจัดของเสียมลพิษหรือสารปนเปื้อนซึ่งเกิดจากกิจการของโรงงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งตามมาตรา 8(5) ได้มีการออกกฎกระทรวงออกมา 2 ฉบับ คือ

1. กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) กำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยของเสีย โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการแยกเก็บสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ซึ่งมีวัตถุมีพิษปนเปื้อนไว้ในที่รองรับหรือภาชนะแยกต่างหากอย่างเหมาะสม และต้องกำจัดด้วยวิธีการที่ปลอดภัย และหากของเสียดังกล่าวมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีกำหนด มิให้นำออกนอกบริเวณโรงงานเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมให้นำออกไปเพื่อทำลายฤทธิ์ กำจัด ทั้ง ผึ่ง เคลื่อนย้ายและขนส่ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดเสียก่อน
2. กฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) กำหนดให้โรงงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามที่รัฐมนตรีกำหนด ต้องจัดทำรายงานการตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การวิเคราะห์ปริมาณสารมลพิษในระบบป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และการตรวจสอบสภาพสิ่งแวดล้อม ผู้ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน 100,000 บาท

อย่างไรก็ตาม ในการขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 จะแบ่งโรงงานออกเป็น 3 จำพวก คือ โรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 และโรงงานจำพวกที่ 3 ตามประเภทหรือขนาดของโรงงานแล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความ-

²³ รายละเอียดเพิ่มเติมสืบค้นได้จาก <http://www.diw.go.th.ctu>

เสียหายและการป้องกันอันตราย ตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม²⁴

ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม(พ.ศ. 2545) เรื่อง"การกำหนดชนิดและขนาดของโรงงาน กำหนดวิธีการควบคุมการปล่อยของเสียมลพิษ หรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมดูแล ผู้ปฏิบัติงานประจำ และหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนผู้ควบคุมดูแลสำหรับระบบป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ" ฉบับลงวันที่ 5 เมษายน 2545 โดยประกาศฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกโรงงานที่เข้าข่ายจะต้องมีบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมประจำโรงงาน ซึ่งในการผลิตโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือนั้น มีส่วนประกอบอันเป็นสารอันตรายจำพวกโลหะหนักจำนวนมาก และสารเหล่านี้สลายตัวได้ยาก หากมีการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม จะเกิดปัญหายั่งยืน ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมตรวจสอบอย่างใกล้ชิด แต่จากปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ การมีบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะดังกล่าว ย่อมเป็นการแก้ปัญหานี้ได้ โดยประกาศฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ในปี 2548 ซึ่งเป็นการกำกับดูแลและจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิด คือ จากภายในโรงงานหรือกระบวนการผลิต แทนการควบคุมสั่งการแก้ไขปัญหามลพิษที่ปลายทาง

ในการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิดนั้น มีมาตรการส่งเสริมทางด้านมาตรการทางภาษีอากร โดยใช้เครื่องจักร วัสดุ และอุปกรณ์ที่รักษาสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดของเสียอันตรายน้อยที่สุด อาทิ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การลดอัตราอากรและการยกเว้นอากรศุลกากร ซึ่งออกตามความในมาตรา 12 พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530²⁵ โดยมาตรานี้ให้อำนาจรัฐมนตรีในการลดหรือยกเว้นอากรสำหรับของใด ๆ หรือเรียกเก็บอากรพิเศษเพิ่มขึ้นสำหรับของใด ๆ ไม่เกินร้อยละห้าสิบของอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับของนั้น โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใด ๆ ด้วยก็ได้ ซึ่งเป็นการ

²⁴ เพิ่งอ้าง.

²⁵ “มาตรา 12 เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศเพื่อความผาสุกของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศลดอัตราอากรของใด ๆ หรือเรียกเก็บอากรพิเศษเพิ่มขึ้นสำหรับของใด ๆ ไม่เกินร้อยละห้าสิบของอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับของนั้น ทั้งนี้โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้”

ลดอัตราภาษีอากร ให้กับเครื่องจักร วัสดุ และอุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน หรือที่รักษาสิ่งแวดล้อม โดยไม่จำกัดว่าเป็นของตามพิกัดประเภทใด ซึ่งมาตรการส่งเสริมทางด้านภาษีอากรนี้ย่อมเป็นการจูงใจให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือ ใช้เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นการลดของเสียอันตรายตั้งแต่กระบวนการผลิต

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 โดยส่งเสริมให้มีการลงทุนในกิจการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ กิจการที่ผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ กิจการที่ใช้ทุน แรงงาน หรือบริการในอัตราสูง หรือ กิจการที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรหรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเห็นว่ากิจการนั้นยังไม่มีในราชอาณาจักร หรือมีแต่ไม่เพียงพอหรือกรรมวิธีการผลิตยังไม่ทันสมัย

ทั้งนี้ ได้มีการออกประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 1 และ 2/2543 โดยออกตามความในมาตรา 16 วรรคสองของพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520²⁶ เรื่องนโยบายและและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน ในข้อ 6.4 ได้กำหนดให้กิจการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในกิจการที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งมาตรการดังกล่าวย่อมเป็นมาตรการในการจูงใจให้ผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายปฏิบัติตาม แต่ยังไม่มีการบังคับที่จะให้ผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายจะต้องใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด อันเป็นการลดมลพิษตั้งแต่แหล่งกำเนิด

²⁶ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 “มาตรา 16 กิจการที่คณะกรรมการจะพึงให้การส่งเสริมการลงทุนได้ ต้องเป็นกิจการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ กิจการที่ผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ กิจการที่ใช้ทุน แรงงาน หรือบริการในอัตราสูง หรือกิจการที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรหรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเห็นว่ากิจการนั้นยังไม่มีในราชอาณาจักร หรือมีแต่ไม่เพียงพอหรือกรรมวิธีผลิตยังไม่ทันสมัย

ให้คณะกรรมการประกาศกำหนดประเภทและขนาดของกิจการที่จะให้การส่งเสริมการลงทุน โดยจะกำหนดเงื่อนไขในการให้การส่งเสริมไว้ด้วยก็ได้ และจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกเงื่อนไขดังกล่าวในเวลาใดก็ได้ “

นอกจากนั้น แนวโน้มของการใช้สารอันตรายในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาสารทดแทนสารอันตราย เช่น ตะกั่ว แคดเมียมปรอท เบริลเลียม โครเมียมเฮกซะวาเลนต์ สารหนู แบเรียม สารทนไฟทำจากโบรมีน เป็นต้น โดยหาวิธีใช้สารอันตรายในผลิตภัณฑ์ในปริมาณที่ลดลง กอปรกับสหภาพยุโรป ได้มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยเรื่องการจำกัดการใช้สารที่เป็นอันตรายบางประเภทในผลิตภัณฑ์ RoHs (Directive on the Restriction of the use of Certain Hazardous Substances in Electrical and Electronics Equipment) โดยได้ห้ามใช้สารโลหะหนัก 6 ประเภท ที่เป็นอันตรายในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตะกั่ว (Pb) ปรอท (Hg) แคดเมียม (Cd) โครเมียมเฮกซะวาเลนต์ (Cr6+) โพลีโบรมิเนตเต็ด ไบฟีนิล (PBB) โพลีโบรมิเนตเต็ด ไดฟีนิลอีเทอร์ (PBDE) เป็นผลให้ผู้ผลิตที่ส่งจำหน่ายใน EU รายใหญ่มีการเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิต และหาสารอื่นทดแทนสารอันตรายตามระเบียบดังกล่าว²⁷

เครื่องโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือ ก็มีส่วนประกอบที่เป็นสารอันตราย ได้แก่ ตะกั่ว แคดเมียม เช่นกัน ดังนั้น หากมีการประสานความร่วมมือจากรัฐบาล โรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ผลิตทั้งในประเทศและนอกประเทศ รวมทั้งกับนานาประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลียและเยอรมนี เป็นต้น ในการหาสารทดแทนสารอันตรายตามระเบียบว่าด้วยเรื่องการจำกัดการใช้สารที่เป็นอันตรายบางประเภทในผลิตภัณฑ์ RoHs โดยเฉพาะจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือนั้น ย่อมเป็นการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิดได้อย่างแท้จริง

4.2.2.2 การนำของเสียอันตรายเวียนมาใช้ใหม่

การนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ของโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นี้ สามารถกระทำได้ โดยเริ่มจากผู้ประกอบการที่ทำการผลิตนั้น ๆ เลือกวัตถุดิบที่สามารถนำอุปกรณ์ชิ้นส่วนต่าง ๆ นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการแลกเปลี่ยนของเสียในภาคการผลิต ซึ่งในกฎกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2544)²⁸ ซึ่งออกตาม พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดให้โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยก หรือฝังกลบ

²⁷ รายละเอียดเพิ่มเติมสืบค้นได้จาก <http://www.ThaiRoHs.org>.

²⁸ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ภาคผนวก ข, น. 184.

สิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่มีลักษณะ และคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535)²⁹ และโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจากโรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผ่านกรรมวิธี การผลิตทางอุตสาหกรรมเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ลำดับที่ 105 และ 106 ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง

ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 7(3) นั้นได้กำหนดให้โรงงานจำพวกที่ 3 ดังกล่าว อันได้แก่ โรงงานประเภท ชนิดและขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงให้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งจะสามารถกำหนดลักษณะ ประเภท หรือชนิดเครื่องจักร เครื่องอุปกรณ์หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการประกอบกิจการโรงงาน ตามมาตรา 8(2)

จากการที่ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการบังคับให้นายยะอิลเก็ทธรอนิกส์ จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มาใช้ใหม่ ซึ่งหากมีการส่งเสริมให้นายยะอิลเก็ทธรอนิกส์ดังกล่าว มาเข้าสู่ระบบแลกเปลี่ยนของเสียชุมชนโดยให้มีการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนของเสีย ซึ่งอาจจะดำเนินงานโดยองค์กรส่วนท้องถิ่น หรือเอกชนที่ได้รับอนุญาตและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรส่วนท้องถิ่น นอกเหนือไปจากร้านรับซื้อของเก่าเพื่อการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ที่มีเอกชนดำเนินการอยู่แล้ว โดยถือเป็นหนึ่งในกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่จะต้องถูกควบคุมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 12/2542 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ(ฉบับที่ 2) วันที่ 20 ธันวาคม 2542 ได้กำหนดให้กิจการ 13 อย่าง เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเป็นกิจการตาม (13) กิจการอื่น ๆ 9 ประเภท

²⁹ กฎกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) นี้ ใช้เพื่อควบคุมการประกอบกิจการโรงงานและการบำบัดหรือกำจัดของเสีย ซึ่งมีสาระสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ

1. ที่ตั้งสภาพแวดล้อม ลักษณะอาคารและลักษณะภายในของโรงงาน
2. เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์หรือสิ่งที่จะนำมาใช้ในโรงงาน
3. คนงานประจำโรงงาน
4. การควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
5. ความปลอดภัยในการทำงาน

เช่น การผลิต การซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุดใช้แล้ว หรือเหลือใช้ เป็นต้น โดยร้านรับซื้อของเก่าเพื่อการรีไซเคิลนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 32 - 33 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535³⁰

ปัจจุบันการจัดการของเสียอันตรายจากแหล่งชุมชนที่เป็นรูปธรรม มีเพียงกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยได้จัดภาชนะพิเศษรองรับและกำหนดวันเก็บขยะมูลฝอยดังกล่าวโดยตรง จึงต้องดำเนินการเช่นเดียวกับขยะมูลฝอยชุมชนทั่วไป ส่วนการนำมูลฝอยอันตรายหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่นั้นยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากขาดแคลนเทคโนโลยีหรือเทคโนโลยีดังกล่าวมีราคาแพง อีกทั้งขาดการสนับสนุนจากภาครัฐบาลอีกด้วย³¹

³⁰ มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตามมาตรา 31(กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ) ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น
- (2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินการกิจการตาม (1) ปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

มาตรา 33 เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 32(1) ใช้บังคับ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการตามประเภทที่มีข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมตามมาตรา 32(2) ในลักษณะที่เป็นการค้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

ในการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจกำหนดเงื่อนไขโดยเฉพาะให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติเพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของสาธารณชนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้โดยทั่วไปในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 32(2) ก็ได้

ในอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้ใช้ได้สำหรับกิจการประเภทเดียวและสำหรับสถานที่แห่งเดียว

³¹ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานหลักการ

มาตรการในการนำของเสียอันตรายเวียนกลับมาใช้ใหม่นี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 20(3) โดยในปัจจุบันกรุงเทพมหานครได้อาศัยอำนาจตาม กฎหมายดังกล่าว ออกข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร เรื่อง วิธีการเก็บขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือ มูลฝอย หรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย สุขลักษณะ ตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ และตาม มาตรา 20(6) ให้ กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มาตรา 20(3) ข้างต้นนี้ มิได้กล่าวถึงอำนาจกรุงเทพมหานครในการออกข้อกำหนดในการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ไว้อย่าง ชัดเจน

นอกจากนี้ ข้อบังคับกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการมูลฝอย และสิ่ง ปฏิกูลของอาคารสถานที่ และสถานบริการสาธารณสุข พ.ศ. 2545 ออกโดยอาศัยอำนาจตาม ความใน มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ประกอบกับข้อ 7 และ 14 แห่งข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการเก็บ ขน และกำจัดสิ่ง ปฏิกูลหรือมูลฝอย พ.ศ. 2544 กำหนดว่าเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครประกาศกำหนดพื้นที่ สำหรับอาคาร หรือสถานที่ประเภทใดหรือทุกประเภทที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือ สถานที่ต้องแยกมูลฝอยแล้ว ในการกำหนดให้มูลฝอยดังกล่าวกรุงเทพมหานครอาจกำหนดให้ เจ้าของ หรือผู้ครอบครอง หรือสถานที่ ดำเนินการแยกมูลฝอยออกเป็นมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ ใหม่ได้³²

ตามข้อบังคับกรุงเทพมหานคร ข้อ 6 ได้กล่าวถึง มูลฝอยที่ต้องนำมาหมุนเวียน กลับมาใช้ใหม่ โดยให้อำนาจผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกประกาศกำหนดบริเวณพื้นที่ใด สำหรับอาคารหรือสถานที่ประเภทใด หรือทุกประเภทที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือ สถานที่ ต้องแยกมูลฝอยออกเป็นมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้³³ ก่อนที่เจ้าหน้าที่ของ กรุงเทพมหานครหรือเอกชนผู้ได้รับอนุญาตมาดำเนินการเก็บ ขน แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มี กฎหมายบัญญัติให้มีการนำมูลฝอยมาหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่อย่างชัดเจนแต่อย่างใด

และเหตุผลโครงการศึกษาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและขยะ มูลฝอยอันตรายชุมชนระดับประเทศ. น. 2-11.

³² กฤษฎีกา อโนมะศิริ, "มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยในเขต กรุงเทพมหานคร", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.)

³³ เพิ่งอ้าง.

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มีการออกกฎหมายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พ.ศ. 2543 (Law for Promotion of Effective Utilization of Resources, 2000)³⁴ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นเป็นรูปแบบการผลิตปริมาณมาก การบริโภคและของเสียมีปริมาณมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจในรูปแบบการหมุนเวียน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน กฎหมายฉบับนี้แสดงถึงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนโดยกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ 3 ประการ คือ ทำการรวบรวมผลิตภัณฑ์เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) และดำเนินการตามมาตรการแนะนำด้วยการนำชิ้นส่วนจากผลิตภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมมาใช้ซ้ำ (reuse) รวมทั้งทำการควบคุมการเกิดของเสีย โดยการลดปริมาณทรัพยากรที่จะใช้และทำให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการใช้งานนานขึ้น (reduce)

โดยแบตเตอรี่มือถือเป็นแบตเตอรี่ขนาดเล็กซึ่งถูกกำหนดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมให้นำกลับมาใช้เป็นทรัพยากรใหม่ เป็นการนำทรัพยากรและชิ้นส่วนมาทำการรีไซเคิล และยังสามารถนำทรัพยากรกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบได้โดยง่าย นอกจากนี้แบตเตอรี่มือถือยังถูกกำหนดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่กำหนดให้มีการแสดงข้อมูลรีไซเคิลผลิตภัณฑ์เพื่อสะดวกต่อการเก็บรวบรวมและแยกแยะ โดยกำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลตามมาตรฐานการแสดงผล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการ ผู้ผลิต และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านั้นในการดำเนินการตามกฎหมายต่อไป และแบตเตอรี่ขนาดเล็กดังกล่าวนี้ ยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่กำหนดให้มีการส่งเสริมการนำกลับมาใช้ซ้ำ หากมีการไม่ปฏิบัติตามมาตรกาณ์นั้น ๆ ก็มิบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย³⁵ ซึ่งเป็นการเล็งเห็นถึงความสำคัญของแบตเตอรี่มือถือซึ่งเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีขนาดเล็ก อันเป็นตัวอย่างที่ดีที่ประเทศไทยน่าจะทำการศึกษากฎหมายดังกล่าวเพื่อนำมาปรับใช้กับมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยต่อไป

³⁴ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, รายงานการศึกษาวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องมาตรการทางกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นเกี่ยวกับการควบคุมและกำจัดขยะเทคโนโลยี, 2548. น. 12.

³⁵ เพิ่งอ้าง, น. 12 – 26.

4.2.2.3 การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการของเสียอันตราย

ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมขึ้นใน กระทรวงการคลังตาม

มาตรา 22³⁶ ของ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และมี
วัตถุประสงค์ ปรากฏในมาตรา 23³⁷ ซึ่งการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการ

³⁶ มาตรา 22 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนสิ่งแวดล้อม” ใน
กระทรวงการคลังประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- (1) เงินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงตามจำนวนที่นายกรัฐมนตรีกำหนด
- (2) เงินที่โอนมาจากเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพ
ชีวิต ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2535
- (3) เงินค่าบริการและค่าปรับที่จัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้
- (4) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นคราว ๆ
- (5) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ
รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ
- (6) เงินจากดอกผลและผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้
- (7) เงินอื่น ๆ ที่ได้รับมาเพื่อดำเนินการกองทุนนี้

ให้กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง เก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของกองทุนสิ่งแวดล้อม
และดำเนินการเบิกจ่ายเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัตินี้

³⁷ มาตรา 23 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการดังต่อไปนี้

- (1) ให้ส่วนราชการหรือราชการท้องถิ่นสำหรับการลงทุนและดำเนินงานระบบ
บำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม รวมทั้งการจัดหาจัดซื้อ ที่ดิน วัสดุ อุปกรณ์
เครื่องมือและเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน และบำรุงรักษาระบบดังกล่าวด้วย
- (2) ให้ราชการส่วนท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจกู้ยืม เพื่อจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย
หรือน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสียหรืออุปกรณ์อื่นใด สำหรับใช้เฉพาะในกิจการของราชการส่วน
ท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจนั้น
- (3) ให้เอกชนกู้ยืมในกรณีที่บุคคลนั้น มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดให้มีระบบ
บำบัดอากาศเสีย หรือน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย หรืออุปกรณ์อื่นใด เพื่อการควบคุม บำบัด
หรือขจัดมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมหรือการดำเนินกิจการของตนเองหรือบุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับใบ

ของเสียอันตราย นี้มีแนวความคิดมาจากหลักการในเรื่อง ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle : PPP)³⁸ ที่กำหนดว่าบุคคลที่ทำให้เกิดภาวะมลพิษจะต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายเพื่อขจัดมลพิษนั้น ซึ่งการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมนี้ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยกล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม ที่มาของเงินและทรัพย์สินของกองทุน ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 31 โดยในการบริหารกองทุนนั้น นอกจากเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แล้วพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังได้กำหนดให้การจัดการกองทุนอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐอีกด้วย³⁹ ได้แก่

- 1) กรมบัญชีกลาง สังกัดกระทรวงการคลัง โดยมาตรา 29 กำหนดให้อธิบดีกรมบัญชีกลาง มีอำนาจหน้าที่ในการเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของกองทุน การเบิกจ่ายเงินจากกองทุน การนำเงินของกองทุนไปหาดอกผล เป็นต้น ตามมาตรา 23(1) (2) และ (3)
- 2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกองทุน คือ ดำเนินงานประสานการบริหารจัดการกองทุนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการระดมทุน เพื่อกิจการของกองทุนสิ่งแวดล้อม⁴⁰
- 3) สถาบันการเงินของรัฐ โดยคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมอาจมอบหมายให้สถาบันการเงินของรัฐเป็นผู้จัดการกองทุนในเงินกองทุนส่วนที่จัดสรรให้ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนก็ย่อมตาม มาตรา 23(2) หรือ (3) ได้ ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการกองทุน

อนุญาตให้ประกอบกิจการเป็นผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียตามพระราชบัญญัตินี้

(4) เป็นเงินช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควรและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

(5) เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุน

³⁸ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), น. 122.

³⁹ เพิ่งอ้าง, น. 121 – 129.

⁴⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๔๐ ลงวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๕

ได้มอบหมายให้บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และธนาคารกรุงไทย(มหาชน)

จำกัด ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการกองทุนสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 30

โดยเงินกองทุนส่วนที่จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนหรือเงินให้เปล่า ตามมาตรา 29 หรือ อาจเป็นเงินกองทุนส่วนที่จัดสรรเป็นเงินกู้ ตามมาตรา 30 แต่อย่างไรก็ตาม การทำสัญญากู้ยืม ตามมาตรา 30 วรรคสองนั้น กำหนดว่าต้องมีเงื่อนไข อันเป็นสาระสำคัญของสัญญากำหนดให้ผู้ กู้มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินที่กู้ยืมไป เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของผู้กู้ที่ กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือ ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง⁴¹

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ก็เพื่อนำไป ช่วยเหลือช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 23 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้นไม่รวมถึงการใช้จ่ายเงินดังกล่าวในการขจัดมลพิษหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม โดยตรงได้⁴² ดังนั้น เงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจะสามารถนำมาใช้ในส่วนของการป้องกันหรือ ลดการเกิดมลพิษเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงในกรณีที่เกิดมลพิษขึ้นแล้ว

กรมควบคุมมลพิษได้จัดทำ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตราย จากผลิตภัณฑ์ใช้แล้ว พ.ศ. โดยให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดการของเสียอันตราย จากผลิตภัณฑ์ใช้แล้ว เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการรับซื้อคืนผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว การบริหารจัดการ การขนส่ง การนำกลับมาใช้ใหม่ การบำบัด และกำจัด⁴³

ตามแนวคิดของยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย จะมีการสร้างกลไกทางเศรษฐศาสตร์และการเงินการคลัง รวมทั้งกลไกตลาด สำหรับเป็นแรงจูงใจหรือกระตุ้นในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ซึ่งเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ นั้นเอง โดยกำหนดให้มีกองทุน องค์การบริหารจัดการกองทุน และระบบการรับซื้อ ซากผลิตภัณฑ์ฯ คืน จากผู้บริโภค ซึ่งทำให้เกิดการคัดแยกและรวบรวมซากผลิตภัณฑ์ฯ จากขยะมูลฝอยทั่วไป

⁴¹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46, น. 130.

⁴² อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2545), น. 439.

⁴³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547.

การส่งเสริมการแยกชิ้นส่วนของซากผลิตภัณฑ์ฯ อย่างถูกต้องและการขายซากผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีมูลค่าให้แก่โรงงานรีไซเคิลหรือโรงงานที่มีการนำซากผลิตภัณฑ์ฯ ไปใช้ซ้ำ หมุนเวียน ใช้ประโยชน์ใหม่ หรือบำบัด กำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ⁴⁴

ในระยะแรก ให้สร้างระบบบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ในรูปโครงการนำร่องในเขตพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพและมีความพร้อมในการดำเนินการโดยให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนในระยะยาวจะต้องมีกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเรื่องข้อกำหนดความรับผิดชอบในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ การจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือภาษีผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตและผู้นำเข้ามาใช้สนับสนุนระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ดังกล่าว โดยกำหนดให้มีกองทุนสำนักงานกองทุน เพื่อเก็บรักษาและจัดสรรเงินที่จัดเก็บมาได้ การสร้างระบบการรับซื้อซากและการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ โดยอาศัยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ผ่านกองทุน การกำหนดบทบาทขององค์กรการบริหารจัดการทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องไม่ก้ำก๋ววงกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้ว⁴⁵

4.2.3 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือ และแบตเตอรี่

4.2.3.1 การกำหนดกฎเกณฑ์ และมาตรฐานสำหรับโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

ในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือ และแบตเตอรี่นั้น การกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานสำหรับโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือ และแบตเตอรี่จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการตั้งโรงงานที่ผลิต ที่นำเข้า ซ่อมแซม รวมทั้งโรงงานที่กำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเพื่อการควบคุมตั้งแต่ต้นทาง จนถึงปลายทางเพื่อไม่ให้มีของเสียอันตรายเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุดและสามารถกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการได้

ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 6(พ.ศ. 2540) ซึ่งใช้สำหรับควบคุมสิ่งปฏิกูลและวัสดุที่ไม่ใช้แล้วประเภทที่เป็นอันตรายทั้งหมด โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องใช้วิธีการกำจัดตามที่กฎหมายกำหนด และการนำของเสียออกนอกโรงงานจะต้องได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนผู้ประกอบการต้องแจ้งรายละเอียดของเสียที่

⁴⁴ กรมควบคุมมลพิษ, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 3, น. 27.

⁴⁵ อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 3, น. 28.

เกี่ยวกับชนิด ปริมาณ ลักษณะ คุณสมบัติและสถานที่เก็บ พร้อมทั้งวิธีการเก็บ ทำลายฤทธิ์ กำจัด ฝัง เคลื่อนย้ายและขนส่งภายในวันที่ 30 ธันวาคมของทุกปี

ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 18 ที่กำหนดชนิดของวัตถุอันตรายตามความรุนแรงและอันตรายในแต่ละชนิด และกำหนดระดับในการควบคุมที่ต่างกัน และมาตรา 20 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ออกประกาศกำหนดในเรื่องเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า การส่งออก การขนส่ง การเก็บรักษา การกำจัด และการทำลายวัตถุอันตราย⁴⁶ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักมุ่งที่จะควบคุมวัตถุอันตรายให้ครอบคลุมทุกชนิด เพื่อการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

กรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้ยกร่างและออกกฎระเบียบหลายฉบับเพื่อกำหนด กฎเกณฑ์และมาตรฐานโรงงาน ได้แก่ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย กำหนดให้ ซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เพื่อการควบคุมการจัดการ โดยมีกฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ออกตามความใน พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดวิธีการขออนุญาต และวิธีการพิจารณาอนุญาตการประกอบกิจการวัตถุอันตรายชนิดที่ 3⁴⁷

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ประกอบการวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 และชนิดที่ 3 ต้องขึ้นทะเบียน⁴⁸

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับวัตถุอันตราย(ของเสียเคมีวัตถุ) ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ผลิตของเสียเคมีวัตถุไม่ต้องยื่นขออนุญาต

⁴⁶ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , คู่มือกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับประชาชน “มลพิษอื่นและของเสียอันตราย” ,(พิมพ์ครั้งที่ 2 : ส่วนผลิตสื่อ กองส่งเสริมและเผยแพร่,2548) ,น. 26.

⁴⁷ สุจิตรา วาสนาดำรงดี,รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาด้านการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม ,โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,ตุลาคม 2550, น. 12.

⁴⁸ เพิ่งอ้าง,น. 12.

และไม่ต้องขอขึ้นทะเบียน

นอกจาก พ.ร.บ. วัตถุอันตรายแล้ว หน่วยงานภาครัฐยังได้นำ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมลักษณะอาคาร หรือลักษณะภายในโรงงาน การกำหนดลักษณะประเภทหรือชนิดของเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการประกอบกิจการโรงงาน การป้องกันและแก้ไขมลพิษอุตสาหกรรมซึ่งรวมถึงของเสียอันตราย ซึ่งการกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานสำหรับโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ เพื่อเป็นมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ในการลดปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่กระบวนการผลิตด้วยการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้เป็นแนวทางการพิจารณาในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานสำหรับโรงงานที่จะตั้งใหม่ และการต่ออายุใบอนุญาตโรงงานสำหรับโรงงานที่เคยได้รับใบอนุญาตแล้ว โดยในส่วนการขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจะต้องกระทำตาม มาตรา 32⁴⁹ ของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งก็คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการได้⁵⁰

ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 7⁵¹ ได้แบ่งโรงงานออกเป็น

⁴⁹ มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความปลอดภัยของประเทศหรือของสาธารณชน ให้รัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดจำนวนและขนาดของโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดที่จะให้ ตั้งหรือขยาย หรือที่จะไม่ให้ตั้งหรือขยายในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง
- (2) กำหนดชนิด คุณภาพ อัตราส่วนของวัตถุดิบ แหล่งกำเนิดของวัตถุดิบ และหรือ ปัจจัยหรือชนิดของพลังงานที่จะนำมาใช้หรือผลิตในโรงงาน
- (3) กำหนดชนิดหรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในโรงงานที่จะให้ตั้งหรือ ขยาย
- (4) กำหนดให้นำผลผลิตของโรงงานที่จะให้ตั้งหรือขยาย ไปใช้ในอุตสาหกรรมบางประเภท หรือให้ส่งผลผลิตออกนอกราชอาณาจักรทั้งหมดหรือบางส่วน

⁵⁰ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,รายงาน หลักการจัดทำร่างกฎหมายรองรับการดำเนินงานตามแผนแม่บทขยะมูลฝอยแห่งชาติ ,น. 3 - 17.

⁵¹ มาตรา 7 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้โรงงานตามประเภทชนิด

3 จำพวกตามประเภทชนิด หรือขนาดของโรงงานแล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหายและการป้องกันอันตรายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น 3 จำพวก คือ โรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 และโรงงานจำพวกที่ 3 ซึ่งโรงงานจำพวกที่ 3 จะต้องขออนุญาตก่อนการประกอบกิจการ และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากกระบวนการผลิตในโรงงาน เพื่อจัดการอย่างถูกต้องและไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงป้องกันการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอีกด้วย⁵² โดยในการแบ่งโรงงานออกเป็น 3 จำพวกนั้น โรงงานจำพวกที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ได้แก่ โรงงานจำพวกที่ 3 ซึ่งเป็นโรงงานประเภทที่ต้องมีชนิดและขนาดที่การตั้งโรงงานต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ อาทิ โรงงานที่ทำการคัดแยกและรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง มาตรฐานโรงงานคัดแยกและรีไซเคิล กำหนดลักษณะที่ตั้งโรงงานการกำจัดของเสียและการประกอบกิจการ ก็ได้มีการกำหนดให้โรงงานประเภท 105 และ 106 ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

หรือขนาดใดเป็นโรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 หรือโรงงานจำพวกที่ 3 แล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตรายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็นดังนี้

- (1) โรงงานจำพวกที่ 1 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิดและขนาดที่สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการโรงงาน
- (2) โรงงานจำพวกที่ 2 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่เมื่อจะประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อน
- (3) โรงงานจำพวกที่ 3 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้

เมื่อมีประกาศของรัฐมนตรียกเว้นตามมาตรา 32(1) ให้โรงงานที่กำหนดในประกาศดังกล่าวเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ด้วย

⁵² สุกิจรา วาสนาดำรงดี, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 47*, น. 13.

นอกจากนี้ ยังมีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายทั่วไป อาทิเช่น ⁵³

- กฎกระทรวงฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2544) วันที่ 11 ธันวาคม 2544
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) วันที่ 24 กันยายน 2535
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2548 กำหนดชนิดของเสียอันตรายที่ผู้ประกอบการโรงงานต้องขออนุญาตเคลื่อนย้ายออกนอกโรงงาน พร้อมจัดทำเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย และดำเนินการบำบัดและกำจัดตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งเป็นการควบคุมไม่ให้ของเสียอันตรายรั่วไหลออกสู่ภายนอกโรงงานอุตสาหกรรม และดำเนินการต่าง ๆ ให้ดังตามหลักวิชาการ

อย่างไรก็ดี การที่โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่เป็นผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งหากการผลิตไม่เป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐาน ย่อมทำให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเมื่อนำไปใช้ จะเกิดอันตรายและมีอายุการใช้งานที่สั้น และเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากตามมา จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อใช้สำหรับควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานไว้ ในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ⁵⁴ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อ

⁵³ เพิ่งอ้าง, น. 14.

⁵⁴ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนากิจการอุตสาหกรรม มีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลายชนิดที่ผลิตขึ้นได้ภายในประเทศ แต่ยังมีไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นที่แน่นอนและเหมาะสม ทำให้มีการแข่งขันกันลดราคา โดยทำคุณภาพให้ต่ำลง เป็นเหตุให้ประชาชนขาดความนิยมเชื่อถือ นอกจากนี้ยังอาจเกิดอันตรายแก่ประชาชน และก่อให้เกิดความไม่มั่นคง ในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นการสมควรตรากฎหมายฉบับนี้กำหนดมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง คือ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 , (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522, (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2531, (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2548 .

ป้องกันความเสียหายอาจจะเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งอาจนำมาใช้ในการควบคุมองค์ประกอบของสินค้าที่จัดการได้ยาก หรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ยาก เพื่อมิให้เป็นปัญหาแก่การบำบัดและกำจัดอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม⁵⁵

ในการควบคุมแบตเตอรี่มือถือนั้น ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2538 กำหนดให้กิจการผลิต การซ่อม และการอัดแบตเตอรี่ เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่จำเป็นต้องมีมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการควบคุมดูแลสถานประกอบการดังกล่าว รวมทั้งกฎกระทรวงสาธารณสุข กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมสถานประกอบการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดให้ครอบคลุม กรณีที่มีมูลฝอยที่ปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อม จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำโครงการศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ จัดทำโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อกำหนดเกี่ยวกับโรงงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้และค่าใช้จ่าย ความคุ้มทุน ในการดำเนินการโรงงานกำจัดกากของเสีย เพื่อเป็นฐานข้อมูลและแนวทางในการกระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความสำคัญของการจัดการของเสียจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์⁵⁶ โดยในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดฐานข้อมูลในการรวบรวมปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ที่มีความแน่นอน ซึ่งหากสามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่ามีจำนวนมาก และเพิ่มจำนวนขึ้นทุกวัน ย่อมทำให้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ และสนใจที่จะจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ โดยนำส่วนที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลับมาใช้ใหม่ และส่วนที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ก็นำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

⁵⁵ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานหลักการจัดทำร่างกฎหมายรองรับการดำเนินงานตามแผนการจัดการขยะมูลฝอยแห่งชาติ, น. 3 – 11.

⁵⁶ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มีนาคม 2550, (ร่าง) ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, (ฉบับที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมติเห็นชอบในการประชุม ครั้งที่ 4/2550 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550, น 5.

4.2.3.2 การเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จาก

โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

เนื่องจากในประเทศไทยนั้นปัจจุบันยังไม่มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว โดยโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่เป็นผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ดำเนินการศึกษาเพื่อยกร่างพระราชบัญญัติการจัดการมลพิษโรงงานและมลพิษจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการกิจการโรงงานและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศดำเนินการต่าง ๆ เพื่อลดมลพิษจากกระบวนการผลิต ลดการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมลพิษให้มีการคืนซากผลิตภัณฑ์ นำซากผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่หรือนำกลับมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และมุ่งหาแนวทางป้องกันการเกิดมลพิษดังกล่าว

ในประเทศไทยเมื่อผู้ผลิตขายผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคแล้ว หน้าที่ของผู้ผลิตก็หมดไปภาระหน้าที่ในการเก็บรวบรวม นำไปกำจัดจะตกอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โดยรวมจะกำจัดขยะทุกประเภทโดยไม่มีการแยกกำจัดมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย ขยะที่เป็นซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ใช้แล้วได้รับการดูแลเหมือนขยะทั่วไป บางส่วนอาจถูกแยกนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือรีไซเคิลโดยผู้ค้าของเก่า ส่วนที่ใช้ไม่ได้แล้วก็ถูกทิ้งรวมไปในขยะมูลฝอยทั่วไป ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการการดูแลเป็นพิเศษ⁵⁷

โดยส่วนใหญ่ขยะอิเล็กทรอนิกส์จากซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้นเป็นขยะที่ใช้แล้วจากชุมชน และยังไม่มีควบคุมและจัดการโดยเฉพาะแต่อย่างใด แต่อาศัยเพียงกฎกระทรวงว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียม การให้บริการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย และอัตราค่าธรรมเนียมอื่น ๆ พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการให้บริการเก็บขนและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย แต่ยังไม่มี การจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการกับของเสียอันตราย โดยเฉพาะ เช่น ขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่แต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นของเสียอันตรายซึ่งเกิดขึ้นจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดสูง แต่อย่างไรก็ตามได้มี (ร่าง) ยุทธศาสตร์

⁵⁷ สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การเจรจาเรื่องการจัดการของเสียอันตรายในเวทีสิ่งแวดล้อมและเวทีการค้า : จุดยืนและข้อเสนอแนะของไทย, โครงการหน่วยจัดการความรู้ด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์สากล : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ,สิงหาคม 2549,น. 60.

การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ ฉบับที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมมีมติเห็นชอบในการประชุม ครั้งที่ 4/2550 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 นั้น ไม่เป็นการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ที่ปลายทาง แต่เน้นการใช้หลักการเชิงป้องกันและหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยผู้ผลิตและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ฯ ต้องร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ด้วยการจ่ายค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์หรือภาษีผลิตภัณฑ์ สำหรับนำไปใช้จ่ายในการซื้อซากผลิตภัณฑ์ฯ คืนจากผู้บริโภคและจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อลดการเกิดซากผลิตภัณฑ์ฯ ซึ่งตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียกว่า “ขยะอิเล็กทรอนิกส์” นั้นเอง รวมทั้งส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ฯ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศโดยใช้วัตถุดิบที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำหรือหมุนเวียนใช้ใหม่ และลดการนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำ เพื่อลดปริมาณการเกิดของเสียหรือขยะ และส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป⁵⁸ ดังนั้น การจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้สามารถรวบรวมซากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้เป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการทิ้งปะปนกับขยะทั่วไป และลดปัญหาการขาดงบประมาณในการจัดการของเสียอันตรายดังกล่าวอีกด้วย

4.2.4 มาตรการทางกฎหมายในการห้ามลักลอบทิ้งซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

การที่ประเทศไทยมิได้มีการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซลเป็นการเฉพาะ เพียงแต่มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการลักลอบทิ้งซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ได้แก่ พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2534 เพิ่มเติมมาตรา 63 ทวิแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 กำหนดเงื่อนไขในการขนถ่ายการเก็บรักษาสินค้าอันตรายและการนำสินค้าออกไปจากเขตศุลกากร และในกรณีของตกค้างเป็นของเสียที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อม ให้ตัวแทนเรือที่นำของเสียเข้ามาต้องนำของเสียนั้นออกไปนอกราชอาณาจักรหรือลด

⁵⁸ กรมควบคุมมลพิษ, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 64*, น. 27.

การให้ใช้ท่าเรือ หรือสนามบินและบริการต่าง ๆ แก่เรือลำนั้นได้ตามระยะเวลาที่จะกำหนดตาม ความร้ายแรงแห่งการกระทำ⁵⁹

ตามประกาศกรมศุลกากรที่ 73/2531 เรื่อง การนำของเสียอันตรายเข้ามาใน ราชอาณาจักร วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2531 กำหนดให้บริษัทตัวแทนของเรือหรือบริษัทสายการ บินได้นำเข้าของเสียที่เป็นอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร กรมศุลกากรจะดำเนินการผลักดันให้ นำของนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่ว่าประเทศผู้ส่งจะยอมรับกลับหรือไม่ กรมศุลกากร จะใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดกับผู้ฝ่าฝืนประกาศนี้⁶⁰ อันจะส่งผลดีกับกรณีที่มี ผู้นำของเสียอันตรายเข้ามาในประเทศแล้ว แต่ไม่เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซล หรือโดยอาศัย ช่องว่างของอนุสัญญาบาเซล เพื่อนำของเสียอันตรายมาลักลอบทิ้งในประเทศอื่น ก็จะสามารถ ใช้ประกาศกรมศุลกากรฉบับนี้บังคับใช้ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหาลักลอบทิ้งซาก โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้ดีในระดับหนึ่ง

ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535 นั้น ได้มีมาตรา 191 แห่ง พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ซึ่งแก้ไขโดย พระราชบัญญัติการเดินเรือ ในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 กำหนดให้นายเรือหรือเจ้าของเรือแจ้งให้กรมการขนส่ง ทางน้ำและพาณิชยนาวี ทราบถึงการขนถ่ายสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ล่วงหน้าไม่ น้อยกว่า 24 ชั่วโมงก่อนการขนถ่ายและห้ามการขนถ่ายจนกว่าจะได้รับอนุญาต

โดยการท่าเรือแห่งประเทศไทย มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมตรวจสอบ และ พิจารณาอนุญาตการจอดเรือเทียบท่า และการกำหนดในการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้าม แดนให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง⁶¹ อาทิ การแยกประเภทของเสียอันตราย และ เอกสารกำกับการขนส่ง โดยมีกฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

⁵⁹ สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่า ด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการ เจริญด้านการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม ,โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความ ตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ตุลาคม 2550, น. 15.

⁶⁰ ดู ประกาศกรมศุลกากร ที่ 73/2531 เรื่อง การนำของเสียอันตรายเข้ามา

⁶¹ สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ, "บทบาทรกรมศุลกากรเกี่ยวกับการควบคุมใน

ประกาศการทำเรือแห่งประเทศไทย เรื่อง วิธีการดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าอันตรายขาเข้าและขาออก(วันที่ 1 สิงหาคม 2544) ⁶² ซึ่งกำหนดให้สินค้าอันตราย 9 ประเภท แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ไม่อนุญาตให้ขนถ่ายในเขตท่าเรือกรุงเทพ

กลุ่มที่ 2 อนุญาตให้ขนถ่ายในเขตท่าเรือกรุงเทพ ฯ

กลุ่มที่ 3 อนุญาตให้ขนถ่ายและรับฝากเก็บชั่วคราวไม่เกิน 5 วัน

ซึ่งประกอบด้วยการแจ้งบัญชีรายการสินค้าอันตราย ข้อปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย การดำเนินการเมื่อไม่ปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้

ประกาศการทำเรือแห่งประเทศไทย เรื่อง ห้ามเรือบรรทุกของเสียที่เป็นอันตรายผ่านเข้ามาในอาณาบริเวณของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ⁶³

นอกจากนี้ ยังต้องเป็นไปตามประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้นำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร วันที่ 22 กันยายน 2546 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2546 วันที่ 22 กันยายน 2546 และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับการผลิต การมีไว้ในครอบครอง การส่งออก และการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ วันที่ 8 ธันวาคม 2546 ⁶⁴

การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน”,การประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการนำร่องเพื่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายในภูมิภาคเอเชีย วันที่ 3 – 5 กุมภาพันธ์ 2547 ที่โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค กรุงเทพฯ.

⁶² ดู ประกาศการทำเรือแห่งประเทศไทย เรื่อง วิธีการดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าอันตรายขาเข้าและขาออก ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2544

⁶³ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60, น. 15.

⁶⁴ เลื่อนพร ภูเพ็ชร, “บทบาทของการท่าเรือแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน การขนถ่ายของเสียผิดกฎหมาย และการดำเนินการกับของเสียอย่างปลอดภัย “ ,การประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการนำร่องเพื่อ

4.2.5 มาตรการทางกฎหมายในการกำจัดซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายโดยตรงในการกำจัดซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ หรือแม้กระทั่งในการกำจัดซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ชนิดอื่น ๆ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลทั่วไป ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 รวมทั้งกฎหมายซึ่งกำหนดหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การออกข้อกำหนดในการให้เจ้าของบ้านเรือนทำการคัดแยก ของเสียอันตรายออกจากมูลฝอยธรรมดา ซึ่งการจะทำให้มาตรการดังกล่าวประสบผลสำเร็จอันจะเป็นการจัดการและควบคุมซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้นั้นประชาชนต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับของเสียอันตรายแต่ละประเภทก่อน เพื่อให้มีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ซึ่งเป็นของเสียอันตรายจากชุมชน ออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป ซึ่งจะนำไปสู่การบำบัดและกำจัดอย่างถูกต้องต่อไปได้ อันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น เพื่อการควบคุมและจัดการนั่นเอง

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 20(3)⁶⁵ นั้นมีขอบเขต

การติดตามตรวจสอบและควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายในภูมิภาคเอเชีย, วันที่ 3 – 5 กุมภาพันธ์ 2547 ที่โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค กรุงเทพฯ.

⁶⁵ “ มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้ไว้
- (2) กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน
- (3) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ
- (4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บและขนส่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูล.....”

การบังคับใช้ที่มุ่งจะคุ้มครองสุขภาพอนามัยและสาธารณสุขของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยใช้บังคับแต่เฉพาะเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ที่หรือทางสาธารณะ ตลาดหรือสถานที่ใด ๆ ในการเก็บ ขน และกำจัดซึ่ง“สิ่งปฏิกูล” ได้แก่ อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายความรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น และ “มูลฝอย” ได้แก่ เศษกระดาษ ผ้า อาหาร หรือเศษสินค้า วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนนตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นเท่านั้น⁶⁶ อันปรากฏในบทนิยามตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 4⁶⁷

⁶⁶ กรมควบคุมมลพิษ, “โครงการศึกษาข้อเสนอแนะการปรับปรุงกลไกการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม”, รายงานฉบับสมบูรณ์, น. 167.

⁶⁷ มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายความรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

“ที่หรือทางสาธารณะ” หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชน และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือใช้สัญจรได้

“อาคาร” หมายความว่า ตึก บ้าน เรือน โรง ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงานหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่นซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้

“ตลาด” หมายความว่า สถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นชุมนุม เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้วหรือของเสี้ง่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าว เป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด

“สถานที่จำหน่ายอาหาร” หมายความว่า อาคาร สถานที่หรือบริเวณใด ๆ ที่มีที่หรือทางสาธารณะ ที่จัดไว้เพื่อประกอบอาหารหรือปรุงอาหารจนสำเร็จและจำหน่ายให้ผู้ซื้อสามารถบริโภคได้ทันที ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่าย โดยจัดให้มีบริเวณไว้สำหรับการบริโภค ที่นั้น หรือนำไปบริโภคที่อื่นก็ตาม” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดไม่ยินยอมออกข้อกำหนดหรือออกข้อกำหนดที่มีมาตรฐานแตกต่างกัน ก็มีพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 6⁶⁸ ที่กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือกำกับ ดูแล สำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เป็นกฎหมายแม่แบบที่แต่ละท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตาม และมีมาตรฐานกลางกำหนดไว้ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ เป็นของเสียอันตรายจากชุมชน และมีวิธีการกำจัดที่แตกต่างจากมูลฝอยชุมชนประเภทอื่น ๆ ดังนั้น หากของเสียอันตรายดังกล่าวถูกนำไปทิ้งรวมกับของเสียหรือขยะทั่วไป จะก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างมาก

นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับการเก็บขนหรือกำจัดของเสียหรือขยะมูลฝอย ซึ่งรวมทั้งขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ด้วยนั้น ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18⁶⁹ ซึ่งกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอย หรืออนุญาตให้เอกชน

⁶⁸ “มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวงดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือกำกับดูแล สำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติ
- (2) กำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนและวิธีดำเนินการเพื่อควบคุมหรือกำกับดูแล หรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปทุกท้องถิ่นหรือให้ใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งก็ได้

⁶⁹ “มาตรา 18 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่นหรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา 19 ได้ “

เป็นผู้รับจ้างทำการดังกล่าว⁷⁰ แต่ในปัจจุบันพระราชบัญญัติสาธารณสุขมีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับมูลฝอยติดเชื้อ แต่ยังไม่มียกเว้นในกรณีของการจัดการกับของเสียอันตรายเป็นการเฉพาะ ฉะนั้น ของเสียอันตรายจึงถูกทิ้งปะปนกับมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ทั่วไป การคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่จึงมีลักษณะรับซื้อของเก่า ซึ่งหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วหรือชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีสารอันตรายเป็นส่วนประกอบ ก็จะมีการแยกเฉพาะส่วนที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจออกมา และทิ้งส่วนที่เหลือกลับคืนสู่สิ่งแวดล้อมโดยปราศจากการควบคุมดูแล⁷¹ และตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยโดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการหรือประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือจัดตั้งตลาด หรือจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น⁷²

จะเห็นได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดเฉพาะเรื่อง อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในเรื่องการเรียกคืนขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ จึงไม่อาจที่จะกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการหรือผู้บริโภคในแต่ละท้องถิ่น ในการเรียกคืนซาก-โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ดังกล่าว รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษสำหรับประชาชนในการคัดแยกและทิ้งของเสียอันตราย โดยเฉพาะขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ซึ่งทำได้เพียงการเก็บขนของเสียอันตรายดังกล่าวเมื่อมีประชาชนมาทิ้ง และสามารถนำไปกำจัดตามหน้าที่โดยใช้งบประมาณของตนเอง⁷³

⁷⁰ ในประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนด อำนาจ และหน้าที่ ในการจัดระบบบริการสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ข้อ 1(5) ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลรวม การดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด

⁷¹ ปองพล สารสมัค ,สุพัตรา ศรีปัจฉิมและณัฐกาญจน์ เลิศวุฒิสถาณ , อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 33*, น. 41- 42.

⁷² มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

⁷³ อธิทิพล ศรีเสาวลักษณ์,ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านการจัดการเศษเหลือทิ้ง และแนวทางระเบียบ Weee และ RoHS ของไทย, การสัมมนาระดมความคิดเห็น

ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้น นอกจากอาศัยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน ในมาตรา 79⁷⁴ โดยสามารถนำมาใช้อุดช่องว่างในการกำหนดกฎระเบียบการคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่งและการกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าว⁷⁵

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่มีบทบัญญัติมาตรา 79 ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดชนิด และประเภทของของเสียอันตรายในความควบคุม และให้กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และวิธีการในการจัดการต่าง ๆ ให้เหมาะสม และถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งมีลักษณะเป็นบทบัญญัติทั่วไปซึ่งใช้สำหรับอุดช่องว่าง เมื่อไม่มีกฎหมายอื่นจัดการของเสียอันตรายชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ กล่าวคือ ถ้ามีกฎหมายจัดการของเสียอันตรายชนิดนั้น ๆ อยู่แล้ว เราไม่สามารถนำมาตรา 79 ไปบังคับเรื่องนั้นอีก จะเห็นได้ว่าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้นจัดเป็นมูลฝอยประเภทหนึ่งตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยจัดเป็นมูลฝอยที่เป็นอันตราย ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีกฎหมายใดที่จะนำมาควบคุม และจัดการโดยเฉพาะ ในการเรียกคืนขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี ดังนั้น หากต้องการออกกฎหมายเพื่อเรียกคืน

เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย , โดยสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ วันที่ 26 สิงหาคม 2546

⁷⁴ มาตรา 79 ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้รัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดและประเภทของของเสียอันตรายที่เกิดจากการผลิต การใช้สารเคมี หรือวัตถุอันตรายในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การสาธารณสุขและกิจการอย่างอื่นให้อยู่ในความควบคุม ในกรณีนี้ให้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรการ และวิธีการเพื่อควบคุมการเก็บ รวบรวม การรักษาความปลอดภัย การขนส่ง เคลื่อนย้าย การนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออกนอกราชอาณาจักรและการจัดการ บำบัด และการกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าวด้วยวิธีการที่เหมาะสม และถูกต้องตามหลักวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

⁷⁵ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545), น. 363.

ซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ก็สามารถอาศัยอำนาจตามมาตรา 79 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในการออกกฎกระทรวงเพื่อทำการเรียกคืนขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้

กรมควบคุมมลพิษ ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความหมายในการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว จึงได้มีการจัดทำกฎหมายเพื่อส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วซึ่งถือว่ามีความสำคัญ อย่างไรก็ดี แม้ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว⁷⁶ พ.ศ. ที่จัดทำขึ้นจะก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่ประชาชน ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ก็ตาม แต่ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากผู้ผลิตและผู้นำเข้า ซึ่งอาจจะแตกต่างกันตามประเภทของผลิตภัณฑ์ จะส่งผลต่อราคาสินค้าโดยต้องปรับราคาสูงขึ้น แต่ภาระดังกล่าวถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้จากการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน และยังสอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เนื่องจาก ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ก่อมลพิษจึงควรเป็นผู้รับภาระในค่าใช้จ่ายในการบำบัดและกำจัดมลพิษ ซึ่งการจัดระบบรับซื้อคืนผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว ก่อนที่จะนำส่วนที่เหลือไปบำบัดหรือกำจัด ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดปริมาณของเสียอันตรายที่ต้องบำบัดหรือกำจัด และเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมซึ่งนำของเสียอันตรายเวียนกลับมาใช้ใหม่ และภาครัฐจะต้องจัดให้มีระบบการรับซื้อคืนซากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว โดยจัดให้มีเครือข่ายศูนย์รับซื้อคืน ที่ประกอบด้วยศูนย์รับซื้อคืนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล จัดให้มีขึ้น และศูนย์ฯ

⁷⁶ หลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว พ.ศ. มีดังนี้ “เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้มีของเสียอันตรายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วถูกทิ้งปะปนไปกับขยะมูลฝอยทั่วไปเพิ่มมากขึ้น และก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วดังกล่าวสามารถนำไปแยก หรือผ่านกระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ ได้ในเชิงธุรกิจ ส่วนของเสียอันตรายที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ก็ควรจะได้นำไปบำบัดหรือกำจัดให้หมดสภาพความเป็นพิษต่อไป ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนรู้จักแยกทิ้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วซึ่งมีของเสียอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป และเพื่อให้มีเงินหมุนเวียนในการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วอย่างถูกต้องและปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน “

ที่บุคคลอื่น ๆ จัดตั้งขึ้นโดยได้รับอนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁷⁷ เพื่อเป็นการแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ออกจากขยะชุมชนอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือกำจัดต่อไป

นอกจากนี้ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรการรองรับนโยบายและกฎระเบียบของสหภาพยุโรปขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวม 14 หน่วยงาน และได้ร่างแนวทางเพิ่มขีดความสามารถอุตสาหกรรมไทยในการแข่งขันภายใต้กฎระเบียบของสหภาพยุโรป โดยมีแนวทางและแผนการดำเนินงานประกอบด้วย

- แนวทางที่ 1 การสร้างความตระหนักและคลังข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม
- แนวทางที่ 2 การพัฒนาผู้ประกอบการและห้องปฏิบัติการทดสอบ
- แนวทางที่ 3 การพัฒนามาตรฐานและระบบการจัดการซากฯ

โดยได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2549 แล้ว⁷⁸

⁷⁷ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547 . (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน) , กุมภาพันธ์ 2548) , น. 141 – 142.

⁷⁸ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,มีนาคม 2550,(ร่าง) ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ,(ฉบับที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมติเห็นชอบในการประชุม ครั้งที่ 4/2550 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550 ,น 4 - 5.

4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ของประเทศไทย

4.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการห้ามนำเข้าโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

4.3.1.1 กระทรวงพาณิชย์⁷⁹

(1) กรมการค้าต่างประเทศ

ได้ดำเนินการโดยตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามผลกระทบ และการกำหนดนโยบายของไทยต่อการออกกฎหมายว่าด้วยเศษเหลือทิ้งผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายว่าด้วยการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องรวม 26 หน่วยงาน โดยกรมการค้าต่างประเทศเป็นประธานและเลขานุการของคณะอนุกรรมการ ฯ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ต่อการออกกฎหมาย WEEE และ RoHS เพื่อจัดทำข้อคิดเห็นและ จุดยืนของไทยเสนอต่อสหภาพยุโรปภายในระยะเวลาที่กำหนด ศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการออกกฎหมายดังกล่าวเพื่อกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปกป้องผลประโยชน์ทางการค้า และพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยกรมการค้าต่างประเทศเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการมาตรการเตรียมการรองรับของฝ่ายไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีเอกภาพ และในกรณีที่มีความจำเป็นอาจจัดตั้งกลุ่มทำงานหรือจัดจ้างที่ปรึกษา เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในการดำเนินการเกี่ยวกับผลกระทบจากการบังคับใช้ของกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างใกล้ชิดและทันต่อสถานการณ์ ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการ ฯ ชุดนี้ได้หมดวาระการดำเนินงานแล้ว

นอกจากนี้กรมการค้าต่างประเทศ ยังได้จัดทำ โครงการศึกษาผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยและเสนอแนะแนวทางการรับมือกับมาตรการภายใต้ระเบียบ WEEE และ RoHS ของสหภาพยุโรป ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศได้มอบหมายให้สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ดำเนินการศึกษาโครงการดังกล่าวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความพร้อมแก่ผู้ประกอบการ

⁷⁹ เฟิงอ้าง, น 3.

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับ WEEE และ RoHS ต่ออุตสาหกรรมส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์(โดยละเอียดในแต่ละรายสินค้า) โดยมุ่งเน้นสินค้าส่งออก ที่สำคัญสู่ตลาดสหภาพยุโรป เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับทราบสถานการณ์ บทบาท อุปสรรค/ปัญหาที่แท้จริงของอุตสาหกรรมรายสาขาของตน ว่ามีความสอดคล้องกับระเบียบ WEEE และ RoHS หรือไม่ รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการของไทยเกี่ยวกับการจัดการเศษเหลือทิ้งผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยขอบเขตการศึกษาจะครอบคลุมสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 10 ประเภท⁸⁰ เพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้าของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของไทยในการส่งออกไปยังประเทศในสหภาพยุโรป เนื่องจากระเบียบ WEEE และ RoHS นั้น ส่งผลกระทบอย่างยิ่งในการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย และเป็นระเบียบที่เป็นแนวทางในการควบคุมและจัดการซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ดีและมีความครอบคลุม จึงควรมีการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ของประเทศไทย

(2) สำนักงานคณะกรรมการบริหารนโยบายการนำเข้า

เป็นหน่วยงานที่เสนอมาตรการการนำเข้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2546 โดยมีหลักการที่ไม่ควรให้มีการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าฯ ที่ใช้แล้วที่จะเป็นเศษเหลือทิ้งหรือจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อบุคคล สัตว์ และพืช ยกเว้นในกรณีที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศและผู้บริโภค⁸¹ แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีช่องว่างตามอนุสัญญาบาเซลในการลักลอบนำเข้า ซึ่งเป็นปัญหาในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว

4.3.1.2 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์⁸²

เป็นหน่วยงานที่ได้รับการมอบหมายจากกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ในปี 2545 เพื่อดำเนินงาน โครงการศึกษาผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยและเสนอแนะทางการรับมือกับมาตรการภายใต้ระเบียบ WEEE และ RoHS ของสหภาพยุโรป เพื่อเสริมสร้างความพร้อมแก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีการศึกษาข้อมูล

⁸⁰ เพิ่งอ้าง.น. 3.

⁸¹ กรมควบคุมมลพิษ ,อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 78,น. 4.

⁸² เพิ่งอ้าง,น. 5-6.

เกี่ยวกับ WEEE และ RoHS ต่ออุตสาหกรรมส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งเน้นสินค้าส่งออกที่สำคัญสู่ตลาดสหภาพยุโรป เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับทราบสถานการณ์ บทบาท อุปสรรค/ปัญหาที่แท้จริงของอุตสาหกรรมรายสาขาของตน รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการของไทยเกี่ยวกับการจัดการเศษเหลือทิ้งผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

โดยสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษในปี 2547 และได้รับการสนับสนุนของศูนย์ภูมิภาคอนุสัญญาบาเซล ณ ประเทศจีน เข้าร่วมโครงการสำรวจการนำเข้าและการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยการสำรวจข้อมูลในประเทศไทย ได้แก่ การผลิตและการนำเข้าผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และเครื่องรับโทรทัศน์ ปริมาณซากผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น วิเคราะห์รูปแบบการใช้งาน มาตรฐานหรือแนวทางการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ระบบ/สถานที่บำบัด แนวทาง และกระบวนการรีไซเคิล กฎหมายปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทางการจัดการ⁸³ ดังนั้น หน่วยงานนี้จึงมีความสำคัญในการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิดของโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ซึ่งเป็นการควบคุมตั้งแต่ต้นทาง รวมทั้งเป็นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซล

4.3.1.3 กระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลังดำเนินงานควบคุมการนำเข้าโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ โดยมอบหมายให้กรมศุลกากรออกประกาศกรมศุลกากรต่าง ๆ เช่น ประกาศกรมศุลกากรที่ 50/2546 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้า เพื่อเพิ่มเติมรหัสสินค้าให้ครอบคลุมซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท⁸⁴ โดยโทรศัพท์มือถือยังไม่มีกำหนดให้มีรหัสสถิติสินค้านี้ยังดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ เนื่องจากต้องมีการจัดการที่มีค่าใช้จ่ายสูง ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การนำกลับมาใช้ใหม่ และการกำจัดอย่างถูกต้อง

⁸³ กรมควบคุมมลพิษ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 78, น. 6.

⁸⁴ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, ทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการในการจัดการของเสียอุตสาหกรรม, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับของเสียอุตสาหกรรม, 29 มกราคม 2545, น. 6.

4.3.2 หน่วยงานที่ป้องกันและลดการเกิดของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

4.3.2.1 กระทรวงอุตสาหกรรม⁸⁵

(1) สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

มีหน้าที่จัดทำกรอบการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ/โครงการของกระทรวงอุตสาหกรรมในการเตรียมการด้านการรองรับผลกระทบระยะเบียบสหภาพยุโรป เกี่ยวกับเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยการ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการรองรับผลกระทบจากระเบียบ WEEE และ RoHS ของสหภาพยุโรป (เช่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น) และด้านการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ของประเทศไทย(เช่น การออกกฎหมาย ระเบียบ และมาตรฐานต่าง ๆ) ต่อมาเมื่อสหภาพยุโรปได้กำหนดนโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น Eu Registration Evaluation Authorization and Restriction Chemicals (Eu REACH) และ Directive on the Eco-design of Energy Using Product (EuP) ซึ่งกระทบอย่างกว้างขวางต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับภาคอุตสาหกรรมไทย โดยเฉพาะการที่ห้ามใช้สารอันตรายบางประเภทในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้น ประเทศไทยยังไม่มีเทคโนโลยีที่เพียงพอในการใช้สารอื่นทดแทน แต่ยังทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดี หรือการใช้สารทดแทนนั้นอาจทำให้ผลิตภัณฑ์มีต้นทุนที่สูงขึ้น ดังนั้น การเตรียมการรองรับผลกระทบจาก ระเบียบ WEEE และ RoHS จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

4.3.2.2 กระทรวงพาณิชย์

เป็นหน่วยงานสำคัญที่ได้ดำเนินการป้องกันและลดการเกิดของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่โดยได้มอบหมายให้กรมการค้าต่างประเทศดำเนินการ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.3.1.1(1) และนอกจากนี้ได้มีการมอบหมายให้สถาบันอิสระดำเนินการเกี่ยวกับการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบ WEEE และ RoHS ของสหภาพยุโรป เพื่อเป็นการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด และนำแนวทางที่ดีในการจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศที่พัฒนาแล้วมาใช้กับประเทศไทย

⁸⁵ กรมควบคุมมลพิษ, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 78*, น. 4.

4.3.2.3 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (สฟอ.) เป็นสถาบันอิสระที่กระทรวงอุตสาหกรรม จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2541 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ศักยภาพการผลิต ส่งออก การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้มี มูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง พัฒนามาตรฐานและคุณภาพสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้ เป็นไปตามมาตรฐานไทยและสากล รวมทั้งศึกษาการบังคับใช้ระเบียบ WEEE และ RoHS⁸⁶ ซึ่งในปี 2548 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้จัดทำและดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนเพื่อ ผลิตภัณฑ์ที่สะอาดและสร้างความพร้อมสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรป โดยใช้ Green - camp ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางเทคนิคและภาคปฏิบัติด้านการประเมินวัฏจักรชีวิตของ ผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศน์ ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดแก่ SMEs 10 แห่ง เพื่อผลิตโครงการสาธิต 2 โครงการ ภายใต้การให้คำปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญ บุคลากร ภาควิชาการผลิตและผู้ประกอบการ⁸⁷ ซึ่งย่อมเกิดผลดีและผู้ประกอบการทุกขนาดได้รับประโยชน์ ทำให้มีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำมาใช้ และกำจัดได้อย่างถูกต้องหลัก วิชาการ

นอกจากนั้นสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยความร่วมมือระหว่างศูนย์เทคโนโลยี โลหะและวัสดุแห่งชาติ สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ประกอบการไทยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปแบบ ของเครือข่ายสมัครใจ Thai-RoHS เพื่อร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการเตรียม ความพร้อมสำหรับรับมือระเบียบที่เกิดขึ้น และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับสินค้าไทย โดยจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มจัดทำแนวทางปฏิบัติและ ข้อตกลงร่วม กลุ่มพัฒนาระบบการจัดเก็บและใช้ประโยชน์ฐานข้อมูล กลุ่มพัฒนาวิธีการ วิเคราะห์ทดสอบในประเทศ กลุ่มการทดสอบวัสดุใหม่ และกลุ่มพัฒนาศักยภาพของสมาชิก ทั้งนี้มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการแล้ว 80 - 100 ราย⁸⁸ โดยการให้มีความร่วมมือกันเพื่อรองรับและ ดำเนินการให้เป็นไปตาม ระเบียบ WEEE และ RoHS นั้นต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจังและ

⁸⁶ สืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.thaieei.com>

⁸⁷ กรมควบคุมมลพิษ, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 78*, น. 4.

⁸⁸ *เพิงอ้าว*, น. 6.

ต่อเนื่องอีกด้วย เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ และที่สำคัญคือ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4.3.2.4 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC)

ได้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ โดยดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องหลายโครงการ ได้แก่ “โครงการศึกษาแนวทางการดำเนินการของไทยที่เกี่ยวกับการห้ามใช้สารอันตรายในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ของการใช้วัสดุ ประเมินผลกระทบและความพร้อมในการใช้วัสดุทดแทนให้เป็นไประเบียบ WEEE และ RoHS ของภาคอุตสาหกรรมไทย และเพื่อทำการวิเคราะห์หามาตรการรองรับที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในประเทศ⁸⁹ อันเป็นการป้องกันและลดของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่มือถือตั้งแต่นั้นตอนการผลิต

โดยประเทศไทยได้มีความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น ผ่านโครงการ Green Aid Plan เรื่อง “โปรแกรมเทคโนโลยีการออกแบบและการผลิตเพื่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมไทย หรือ Green Manufacturing Technical Assistance Program (GMTAP)” ซึ่งเป็นโครงการที่ผนวกเอาความรู้และเทคโนโลยีภายใน MTEC เข้ากับความรู้และเทคโนโลยีที่ได้รับจากประเทศญี่ปุ่น แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหาของอุตสาหกรรมและเพื่อนบ้าน โดยลักษณะของโครงการในระยะแรกจะเน้นที่การพัฒนากำลังคนและสร้างขีดความสามารถของไทย โดยเฉพาะในด้าน LCA และ Eco-Design ผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมด้านเทคนิค และดูงานของบริษัทชั้นนำและสถาบันวิจัยในญี่ปุ่น เป็นต้น จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้งานจริงในการแก้ปัญหาของภาคอุตสาหกรรมในประเทศ โดยดำเนินการในลักษณะโครงการวิจัยนำร่อง ซึ่งประเภทอุตสาหกรรมแรกที่จะดำเนินการ คือ อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์⁹⁰

การที่ประเทศไทยได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ดังกล่าวนี้เป็นผลดีอย่างยิ่ง เนื่องจากไทยมีข้อจำกัดทางงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ และขีดความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมีความก้าวหน้าในระดับต้น ๆ ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้น ประเทศญี่ปุ่นสามารถผลิตเครื่องโทรศัพท์มือถือที่หากหมดอายุการใช้งานก็นำไปทิ้งได้ทันที เนื่องจากสามารถย่อยสลายและกลายเป็นปุ๋ยให้กับต้นไม้ได้นั่นเอง

⁸⁹ กรมควบคุมมลพิษ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 78, น. 8.

⁹⁰ เพิ่งอ้าง, น. 9.

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินโครงการร่วมวิจัยระหว่าง MTEC และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก MTEC และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง “ การศึกษาและพัฒนากรอบการดำเนินงานเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพด้านการผลิตผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศและประเทศไทย รวมถึงพัฒนากรอบการทำงาน แผนที่เป็นเส้นทาง เพื่อการพัฒนากลไกสำหรับรองรับการสนับสนุนการผลิตผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่ง MTEC ได้มีการจัดสัมมนา/อบรมทางวิชาการด้าน LCA และ Eco-Design โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ด้าน LCA ,Eco-Design และ Sustainable Development และสร้างความตระหนักให้แก่ภาคการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรมของไทย รวมทั้งเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัย และพัฒนาด้านนี้ต่อไปในอนาคต⁹¹

MTEC ได้จัดทำโครงการความร่วมมือระหว่าง MTEC สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก EU และ MTEC เรื่อง “TREE-Green”⁹² โดยมีแผนกิจกรรมหลัก 2 ด้าน เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติ และคู่มือที่เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล เพื่อให้ผู้ประกอบการไทย⁹³ สามารถผลิตสินค้าปลอดสารต้องห้ามที่แข่งขันได้ในตลาดสากล และเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการไทยโดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และชิ้นส่วน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสินค้าปลอดสารต้องห้าม และจัดหาความรู้ ถ่ายทอดโดยการอบรมสัมมนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ประกอบการ SMEs⁹⁴

⁹¹ เพิ่งอ้าง.

⁹² สืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.thairohs.org/>

⁹³ ประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสินค้าเครื่องใช้และอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์รายใหญ่อันดับหนึ่งของโลก จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีผลิตและวิถีการบริโภคเช่นเดียวกัน ทั้งเพื่อความอยู่รอดในเวทีโลกและเพื่อปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง และสืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.thairohs.org/>

⁹⁴ กรมควบคุมมลพิษ ,อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 78,น. 10.

นอกจากนี้ในการป้องกันและลดของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้น ได้มีสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ซึ่งได้ดำเนินงานในการศึกษา ประเมินวัฏจักรชีวิต (Life cycle assessment, LCA) ของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ครอบคลุมทั้งการใช้เทคโนโลยีสะอาดในกระบวนการผลิต เมื่อนำไปใช้งานจริงก็เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แล้วเมื่อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หมดอายุการใช้งานก็ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์โดยรวม โดยปัจจุบันการประเมินวัฏจักรชีวิต ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SimaPro version 5.1 แต่ได้มีการนำมาใช้กับผลิตภัณฑ์ 2 ชนิดเท่านั้น คือ เครื่องปรับอากาศและเครื่องรับโทรทัศน์ ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและมีแนวโน้มการส่งออกที่สูงและเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของระเบียบ WEEE ของสหภาพยุโรป⁹⁵ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่เกิดจนตายนี้ จะไม่มีการกำหนดให้อยู่ในมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ แต่เป็นหลักการที่มีความจำเป็นในการป้องกันและลดการเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ที่ไม่ควรละเลยและมองข้ามไป

4.3.3 หน่วยงานที่ควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

4.3.3.1 กระทรวงอุตสาหกรรม

(1) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่เป็นสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลิตผลจากโรงงานอุตสาหกรรม และในกระบวนการผลิตนั้นย่อมก่อให้เกิดของเสียอันตรายจำนวนมากการจะควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่นั้น ไม่เพียงแต่ควบคุมตั้งแต่การนำเข้า การป้องกันและลดการเกิดของเสียอันตราย เช่น การห้ามใช้สารอันตรายในการผลิตแล้ว แต่ยังมีกรณีที่ในขั้นตอนการผลิตนั้นได้สินค้าที่ไม่มีคุณภาพ หรือเกิดของเสียอันตรายภายหลังการดำเนินการผลิต การขนส่ง และกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้น จึงควรที่จะมีการควบคุมในทุกทางที่จะเกิดของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ โดยเฉพาะการควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิต/ประกอบไม่ว่าจะเป็นเพียงชิ้นส่วนหรือตัวโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ทั้งหมด

⁹⁵ เฟิงอ้าง , น. 8.

นอกจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่มีหน้าที่ดูแลโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้ว การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งแต่ละนิคมอุตสาหกรรมมีโรงงานในสังกัดเป็นจำนวนมาก โดยโรงงานเหล่านี้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายในรูปต่าง ๆ ดังนั้น การนิคมอุตสาหกรรมจึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมและจัดการของเสียเหล่านี้ อาทิ ออกประกาศเพื่อควบคุมให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน กฎกระทรวง และประกาศกระทรวง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณโรงงาน โดยผู้ประกอบการดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตและให้ใช้ใบกำกับการส่งของเสียอันตราย (manifest system) เพื่อให้ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมนำไปปฏิบัติให้เป็นระบบเดียวกัน เพื่อเป็นการง่ายต่อการควบคุมและตรวจสอบของเจ้าหน้าที่⁹⁶

โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ดำเนินการจัดทำโรงพักกากของเสียจากอุตสาหกรรมขึ้นบางพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม บางปะอิน และบางปะูน เพื่อเป็นแหล่งรองรับกากของเสียอุตสาหกรรมก่อนนำไปบำบัดหรือกำจัด และเพื่อให้การควบคุมดูแลการจัดการกากของเสียเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจึงได้มีนโยบายในการนำระบบการขนส่งกากของเสียอุตสาหกรรม มาบังคับใช้ในนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง คือ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง และนิคมอุตสาหกรรมลำพูน⁹⁷ อันเป็นการคำนึงถึงการควบคุมและจัดการของเสียอันตรายในทุกขั้นตอนเพื่อป้องกันการรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อม

(2) สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.3.2.1(1)

4.3.3.2 สำนักงานพาณิชย์ ณ กรุงบรัสเซลส์

เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามความก้าวหน้าของการบังคับใช้ระเบียบ WEEE และ RoHS อย่างต่อเนื่อง และรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย โดยในขณะนี้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวม 10 กลุ่มสินค้า ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการ

⁹⁶ สืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.ieat.go.th>

⁹⁷ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, “ทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการในการจัดการของเสียอุตสาหกรรม”, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับของเสียอุตสาหกรรม, 29 มกราคม 2545, น. 1.

จัดเก็บสินค้าใช้แล้ว เพื่อคืนสภาพให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งประเทศสมาชิก จำนวน 14 ประเทศได้ออกกฎหมายเพื่อรองรับระเบียบดังกล่าวแล้ว ขณะที่ประเทศสมาชิก บางราย ยังไม่ได้ออกกฎหมายระดับชาติเพื่อรองรับระเบียบฯ จำนวน 9 ประเทศ และประเทศสมาชิกใหม่ บางรายได้รับการผ่อนผันระยะเวลาเป้าหมายอัตราการจัดเก็บเศษเหลือทิ้ง และการคืนสภาพของ เศษเหลือทิ้ง กล่าวคือ สโลวาเนีย ให้ขยายออกไป 1 ปี คือเป็นอย่างช้าไม่เกิน 31 ธันวาคม 2550 และสาธารณรัฐเชค เอสโทเนีย ฮังการี ลัตเวีย และสโลวาเกีย ให้ขยายออกไป 2 ปี คือ เป็นอย่างช้าไม่เกิน 31 ธันวาคม 2551⁹⁸ โดยจากการที่ประเทศไทยสามารถทราบความ เคลื่อนไหว การปฏิบัติตาม และผลกระทบของนานาประเทศในการบังคับใช้ระเบียบ WEEE และ RoHS นี้ ย่อมนำมาปรับเปลี่ยนกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทยได้ เพื่อประโยชน์ กับเศรษฐกิจของประเทศ และให้สามารถรักษาสภาพแวดล้อมได้อีกด้วย

4.3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการห้ามลักลอบทิ้งซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการห้ามลักลอบทิ้งซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการบริหารนโยบายการนำเข้า ในการไม่ให้มีการนำเข้า เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วเข้ามาในประเทศ ยกเว้นในกรณีที่มีประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจของประเทศและผู้บริโภคเท่านั้น⁹⁹

กรมศุลกากรมีหน้าที่ในการออกประกาศต่าง ๆ เพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งซาก โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ และการนำของนั้นกลับไปนอกราชอาณาจักร รวมทั้งประกาศใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซล

นอกจากนี้ กรมโรงงานอุตสาหกรรมก็มีการดำเนินงานและออกประกาศต่าง ๆ ในการ กำหนดเงื่อนไขในการห้ามนำของเสียอันตรายจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว เข้ามาทิ้ง ในราชอาณาจักร การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์โดยตรง การมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องและโดยหลายหน่วยงานที่นำ กฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้น มาบังคับใช้ อาจจะยังไม่สามารถควบคุมการลักลอบทิ้งซาก โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากขาดความต่อเนื่องและขาดการประสานงาน

⁹⁸ กรมควบคุมมลพิษ, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 78*, น. 4.

⁹⁹ เพิ่งอ้าง.

หรือมีการขัดแย้งกันได้จากการตีความกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งการปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซล นั้น ก็ยังไม่ได้มีการออกกฎหมายเพื่อบังคับการตามอนุสัญญานั้นโดยตรง ทั้งที่กฎหมายของไทย ไม่เพียงพอในการที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าวได้อย่างครอบคลุม

4.3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำจัดซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

4.3.5.1 กระทรวงอุตสาหกรรม

(1) กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ในส่วนของภาครัฐ กรมโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดวิธีการจัดการของเสียอันตรายอย่างเหมาะสม มีหน้าที่ในการกำหนดวิธีการจัดการของเสียอุตสาหกรรม โดยได้ออกกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดวิธีการจัดการของเสียตั้งแต่กระบวนการกักเก็บ รวบรวม และขนส่งกากของเสียอุตสาหกรรมไปยังศูนย์กำจัด และยังมีหน้าที่ควบคุมให้โรงงานอุตสาหกรรม ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนดให้ผู้ประกอบการหรือผู้ ก่อให้เกิดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่ต้องรวบรวมและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือ ของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งรัฐเองก็ได้ตระหนักถึงปัญหาของโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้บริการแก่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็กที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการของ เสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมได้เอง จึงได้สร้างศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากโรงงาน อุตสาหกรรมแห่งแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2531 เพื่อให้บริการบำบัด และกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม อย่างถูกหลักวิชาการ คือ ศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมเสมดำ แต่ สามารถให้บริการได้เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เท่านั้นซึ่งถือเป็นการให้บริการที่ค่อนข้างจำกัด¹⁰⁰

ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะสร้างศูนย์บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากโรงงาน อุตสาหกรรมมากขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้กระทรวงอุตสาหกรรมร่วมลงทุนกับภาคเอกชน คือ บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด(มหาชน) หรือ GENCO (General Environmental Conversation Co., Ltd.) โดยกระทรวงอุตสาหกรรมถือหุ้นใน

¹⁰⁰ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, “ทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการในการจัดการของเสีย อุตสาหกรรม”, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับของ เสียอุตสาหกรรม, 29 มกราคม 2545, น. 1.

บริษัทนี้ร้อยละ 25 เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการให้บริการในการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเปิดดำเนินการที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งผู้ให้บริการส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดระยอง ชลบุรีและปราจีนบุรี¹⁰¹ ส่วนศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมแห่งที่ 3 ตั้งอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นการลงทุนของบริษัท เทคโนโลยี จำกัด นอกจากนี้ยังได้ทำการยกวางพระราชบัญญัติการจัดการมลพิษจากโรงงาน พ.ศ. อีกด้วย¹⁰²

นอกจากนี้หน่วยงานในกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำจัดซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ได้แก่ การนิคมอุตสาหกรรมในการควบคุมการกำจัดซากผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากกระบวนการผลิต เศษเหลือทิ้งต่าง ๆ เป็นต้น

4.3.5.2 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) กรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานโดยตรงที่รับผิดชอบด้านการวางแผนและบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย และจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐาน วิจัย ประสานงาน ให้ความรู้แก่ประชาชน นอกจากนี้ในการดูแลและกำกับจัดการของเสียอันตราย อาทิ ของเสียจากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งอุตสาหกรรม ซึ่งกรมควบคุมมลพิษจึงได้ยกวาง “พระราชบัญญัติการจัดการมลพิษโรงงานและมลพิษจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.” ขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันมลพิษทั้งต้นทางและปลายทาง อีกทั้งยังได้ยกวาง “พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว พ.ศ.” และมีการดำเนินการศึกษาจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน และคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการกำจัดของเสียจากชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภาคกลางฝั่งตะวันตก รวม 18 จังหวัด¹⁰³ และยังมีโครงการจัดตั้งศูนย์จัดการของเสียเคมีวัตถุจากชุมชน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพรูปแบบการบริหารจัดการโครงการและการลงทุนของภาคเอกชน กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางกำกับควบคุมในการจัดตั้งและ

¹⁰¹ ไสภรัตน์ จารุสมบัติ, “ขยะพิษจากอุตสาหกรรม : ปัญหาและทางออกที่ไม่ใช่แค่เทคโนโลยี”, วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 26 ฉบับที่ 1, (มกราคม – เมษายน 2543) : น. 57.

¹⁰² กรมโรงงานอุตสาหกรรม, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 100.

¹⁰³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547, น. 99.

ดำเนินการศูนย์อย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร ต่อไป¹⁰⁴ โดยหากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว ได้จริง ก็จะสามารถควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีสภาพบังคับ นั่นเอง

4.3.5.3 กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และ รักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข¹⁰⁵

กระทรวงสาธารณสุขนี้ มีกรมอนามัยเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอยซึ่งรวมถึงขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่อันเป็นของเสียอันตรายจากแหล่งชุมชน โดยมีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดี มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี ด้านการสร้างเสริมสุขภาพและการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี รวมทั้งการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้และทักษะในการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมตลอดจนถึงการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพโดยถ้วนหน้า¹⁰⁶

หน้าที่ความรับผิดชอบของกรมอนามัย มีดังนี้

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีการสร้างเสริมสุขภาพ และการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
3. กำหนดและพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานและกฎเกณฑ์ รวมทั้งการรับรองมาตรฐานการสร้างเสริมสุขภาพและการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาพ

¹⁰⁴ <http://www.pcd.go.th/>

¹⁰⁵ มาตรา 42 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

¹⁰⁶ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2545

4. พัฒนาระบบและกลไกเครือข่ายในการเฝ้าระวัง และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับโครงการหรือกิจการใด ๆ
5. พัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบ
6. ถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้และเทคโนโลยีการสร้างเสริมสุขภาพ และการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาพ และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพแก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน
7. ส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถและการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
8. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอนามัย หรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จากภารกิจข้างต้น กรมอนามัยจึงมีบทบาทที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะ อีเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ซึ่งเป็นของเสียอันตรายจากชุมชน ในด้านที่มีส่วนช่วยพัฒนาระบบและกลไกเครือข่ายในการเฝ้าระวังและการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับโครงการหรือกิจการอันเนื่องมาจากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่

4.3.5.4 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ในการจัดการของเสียอันตรายชุมชนนั้น ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย¹⁰⁷ คำว่า “ราชการส่วนท้องถิ่น” ตามมาตรา 4 หมายความว่า “เทศบาล สุขาภิบาล¹⁰⁸ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ราชการส่วนท้องถิ่น ”

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18

“มาตรา 18 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้”

¹⁰⁸ ในปัจจุบันสุขาภิบาลได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลแล้ว

โดยในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ตามมาตรา 19¹⁰⁹ ก็ได้

4.3.5.5 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สภาอุตสาหกรรมฯ ได้ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการจัดทำโรงงานนำร่องในการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหารวมทั้งอุปสรรคในการดำเนินงาน¹¹⁰

4.3.5.6 สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันการวางแผนจัดการของเสียอันตรายที่เป็นรูปธรรมมีเพียงที่กรุงเทพมหานคร เท่านั้น โดยในส่วนกรุงเทพมหานคร ของเสียอันตรายจากชุมชนจะถูกเก็บรวบรวมไว้ที่สถานีขนถ่ายขยะทั้ง 3 แห่ง ของกรุงเทพมหานคร ก่อนจะถูกส่งไปกำจัดด้วยวิธีปรับเสถียรและฝังกลบในหลุมฝังกลบโดยถูกส่งไปในหลุมฝังกลบของเสียอันตรายของบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด(มหาชน) หรือที่เรียกว่า “เจนโก้”¹¹¹ ส่วนเทศบาลอื่น ๆ ยังมิได้มีการจัดการ ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง คือ ยังมิได้มีมาตรการชัดเจนในการบังคับให้แยกทิ้งของเสียอันตรายในชุมชน ออกจากของเสียหรือขยะทั่วไป ทำให้ของเสียอันตรายเหล่านี้มีการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อมอย่างมาก ซึ่งมีกรณีโรงงานอุตสาหกรรมแอบลักลอบทิ้งของเสียอันตรายร่วมกับขยะจากแหล่งชุมชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการจัดการอย่างยิ่ง

วิสัยทัศน์ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร คือ เมืองหลวงของไทย กรุงเทพฯของเรา สะอาด สวย สิ่งแวดล้อมดี ผู้คนมีความสุข ซึ่งสำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรงในพื้นที่เมืองหลวงแห่งนี้ โดยกรมควบคุมมลพิษและกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างกรุงเทพมหานครและกระทรวง

¹⁰⁹ “มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น”

¹¹⁰ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 100*, น. 6.

¹¹¹ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547, น. 99.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านการจัดการกากของเสียอันตราย โดยร่วมกันดำเนินโครงการจัดทำกลไกการเรียกคืนซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ ด้วยการร่วมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้มีการคัดแยกซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ และเครื่องโทรศัพท์มือถือเก่าที่ไม่ใช้แล้วจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร¹¹²

4.3.5.7 สมาคมสถาบันศึกษาสิ่งแวดล้อมไทย

จากกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเจริญเติบโตและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สร้างความเชื่อมโยงมรดกต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก ความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ทั้งยังเป็นการเสริมบทบาทและภารกิจหลักของสถาบันการศึกษาที่สำคัญอีกด้วย และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ หลายแห่งจึงริเริ่มก่อตั้งสมาคมสถาบันอุดมศึกษาสิ่งแวดล้อมไทย เพื่อดำเนินการพัฒนา ร่วมมือ และแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยมีการตั้งกล่องรับทิ้งซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ และเครื่องโทรศัพท์มือถือเก่า¹¹³ เพื่อประโยชน์ในการคัดแยกและจัดเก็บขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ในสถานที่ที่เป็นจุดรวบรวมโดยตรง โดยทำให้สามารถนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป อันเป็นการลดการเกิดของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ซึ่งเป็นของเสียอันตรายจากแหล่งชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

4.3.5.8 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากภาครัฐจะมีการสร้างศูนย์บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นสถานที่ที่บำบัดและกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ที่มีประสิทธิภาพ ยังมีกรณีการร่วมลงทุนกับภาคเอกชน มีการเปิดเสรีให้เอกชนดำเนินการลงทุนในธุรกิจประเภทนี้ด้วยซึ่งถือว่าการเพิ่มประสิทธิภาพ และศักยภาพในการให้บริการเกี่ยวกับการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวในประเทศไทยซึ่งจะทำให้ผู้ที่ก่อให้เกิดของเสียอันตรายมีทางเลือกมากขึ้น

¹¹² ฝ่ายของเสียอันตราย สำนักจัดการกากสารอันตรายและกากของเสีย , “ความร่วมมือว่าด้วยการจัดการซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ” , สืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.pcd.go.th>

¹¹³ เพิ่งอ้าง.

ในการเลือกใช้บริการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายกับบริษัทเอกชน การเปิดเสรีในธุรกิจนี้ยังส่งผลดีในภาพรวมโดยจะก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการสำหรับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายทำให้ผู้ประกอบการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายที่มีอยู่ในประเทศพยายามที่จะพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตนให้มากขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายที่มีปริมาณมากในปัจจุบันให้น้อยลงอย่างรวดเร็วอีกด้วย ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการในธุรกิจประเภทนี้หลายบริษัทซึ่งเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายได้เลือกที่จะส่งของเสียอันตรายไปดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย¹¹⁴ ได้แก่

- ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมมาตาพุด จังหวัดระยอง ดำเนินการโดยบริษัท บริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด(มหาชน) หรือ GENCO ซึ่งเป็นโรงงานประเภท 101 โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวม โดยยังเป็นผู้สนับสนุนด้านการให้บริการกำจัด/บำบัดของเสียทุกชนิด โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย (ทั้งนี้ไม่รวมค่าขนส่ง)¹¹⁵ ให้บริการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายด้วยการฝังกลบ และระบบบำบัดแบบเคมี-ฟิสิกส์ ได้ประมาณ 42,000 ตัน

- ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมเสม็ดและศูนย์ราชบุรี ดำเนินการโดย บริษัท บริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด(มหาชน) หรือ GENCO ให้บริการบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย ด้วยการฝังกลบ และระบบบำบัดแบบเคมี-ฟิสิกส์ ได้ประมาณ 88,000 ตัน

- บริษัท โปรเฟสชันแนล เวสต์ เทคโนโลยี (1999) จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการเช่นเดียวกับ GENCO¹¹⁶

- บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด(มหาชน) บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายที่สามารถนำมาเป็นเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบทดแทนพวกน้ำมันหล่อลื่นได้แล้ว ประมาณ 46,000 ตัน นอกจากนี้ จากนโยบายของเครือปูนซิเมนต์ไทยอุตสาหกรรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพื่อรักษาสมดุลให้สภาพแวดล้อม CPAC จึงร่วมดำเนินงานจัดการแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือร่วมกับ DTAC ในโครงการ “ CPAC & DTAC รวมใจรักษ์ สิ่งแวดล้อม ” โดยเป็น

¹¹⁴ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 100*.

¹¹⁵ *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 112*.

¹¹⁶ *เพิงอ้าง*.

สื่อกลางในการทิ้งซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือเสื่อมสภาพจากพนักงาน และประชาชนทั่วไป แล้วส่งมอบให้ DTAC ดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ CPAC ได้กำหนดจุดตั้ง กล่องรับทิ้งซากแบตเตอรี่ฯ ไว้ในสำนักงานสาขาทั่วประเทศ กว่า 200 สาขา

- บริษัท เทคโนโลยี จำกัด (ฉะเชิงเทรา) รับบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายบาง ชนิดประเภทอินทรีย์ ประมาณ 4,000 ตัน

- บริษัท รีไซเคิลเอ็นจิเนียริง จำกัด(ชลบุรี) รับบำบัดและกำจัดเฉพาะของเสีย อันตรายบางชนิดประเภทตัวทำละลายและเคมีภัณฑ์ ประมาณ 4,000 ตัน

- บริษัท ยูนิคอร์ มาร์เก็ตติ้ง เซอร์วิส(ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นโรงงาน ประเภท 106 โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้ว หรือ ของเสียจากโรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทาง อุตสาหกรรม และเป็นผู้ส่งออกของเสียตามอนุสัญญาบาเซล โดยมีโรงงานรีไซเคิล เพื่อนำโลหะ มีค่ากลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง อาทิ นิกเกิล โคบอลต์ เงิน ทองคำ ฯลฯ ซึ่งเข้าร่วมในโครงการความ ร่วมมือว่าด้วยการจัดการซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ และสนับสนุนการจัดการแบตเตอรี่ โทรศัพท์มือถือ โดยคิดค่าบริการเฉพาะค่าธรรมเนียมขนส่งนำของเสียออกนอกประเทศตาม อนุสัญญาบาเซลเท่านั้น (ค่าใช้จ่ายประมาณ 1,200 - 1,700 บาท/ตัน)

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีโรงงานอุตสาหกรรมลำดับที่ 101 ที่สามารถบำบัดและกำจัด ของเสียอันตรายได้ จำนวน 119 โรง ซึ่งรวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการ บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายของตนเอง แต่ไม่ได้ให้บริการบำบัด และกำจัดของเสีย อันตรายที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมแห่งอื่น โรงงานอุตสาหกรรมลำดับที่ 105 (โรงงาน ประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝักรวมสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ที่มีลักษณะและ คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ออกตามความใน พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535) จำนวน 54 โรง และโรงงานอุตสาหกรรมลำดับที่ 106 (โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจาก โรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม) จำนวน 42 โรง¹¹⁷

นอกจากการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่จะได้รับการ กำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจากหลายบริษัทจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้ให้บริการ

¹¹⁷ ศูนย์สารสนเทศโรงงานอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม ,กุมภาพันธ์ 2547.

ผู้ผลิต/ผู้นำเข้าในธุรกิจโทรศัพท์มือถือ ยังมีความร่วมมือในการจัดการซากโทรศัพท์และแบตเตอรี่อีกด้วย ดังนี้¹¹⁸

1) บริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด(มหาชน) และกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ กิจการร่วมค้า ไทย-โมบาย จำกัด และบริษัท ฮัทชิสัน ซีเอที ไวร์เลส มัลติมีเดีย จำกัด

- CAT Telecom ร่วมลงนามในบันทึกความร่วมมือว่าด้วยการจัดการซากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ได้เข้าร่วมเปียจุรับคืนซากฯ ด้วยการนำกล่องรับคืนซากฯ ที่กรมควบคุมมลพิษจัดทำขึ้นไปวางไว้ ณ สำนักงานบริการลูกค้า CAT Telecom ที่ตั้งอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศรวม 130 จุด ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2548 เป็นต้นไป

- ไทยโมบาย ดำเนินการภายใต้การผสมผสานความร่วมมือระหว่างบริษัท ทศท.คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) และบริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด(มหาชน)

- ฮัทชี่ รับคืนแบตเตอรี่เก่าด้วยการนำแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือที่ไม่ใช้แล้วมาคืนได้ที่ฮัทชี่ฮอป ทุกสาขา

2) กลุ่ม AIS ได้แก่ บริษัทแอดวานซ์อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) และบริษัท ดิจิตอล โฟน จำกัด

โดยการเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระบบอนาล็อก เซลลูลาร์ 900 และระบบดิจิตอล จีเอสเอ็ม ได้ตระหนักถึงอันตรายอันอาจเกิดขึ้นแก่สังคมซึ่งเป็นถิ่นเกิดของเรา กลุ่ม AIS จึงเข้าร่วมในโครงการสร้างกลไกการเรียกคืนซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)

ได้กำหนดนโยบายด้านการเสริมสร้างสังคม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเติบโตของปริมาณโทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์เสริมต่าง ๆ และริเริ่มโครงการ “Battery for life” แบตเตอรี่มีพิษ..... คิดสัณนิคก่อนทิ้ง โดยรณรงค์ให้ประชาชนนำแบตเตอรี่เก่า แบตเตอรี่เสื่อม มาทิ้งที่กล่องรับแบตเตอรี่ได้ที่สำนักงานบริการลูกค้าและ DTAC Shop ซึ่งมีอยู่กว่า 400 แห่ง ทั่วประเทศ ทั้งนี้ DTAC ยังได้รับความร่วมมือจากหลายองค์กรนำกล่องไปจัดวางที่สำนักงาน อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่ง DTAC ยังดำเนินงานเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมต่อมาอย่างต่อเนื่อง

¹¹⁸ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 112.

4) กลุ่ม True ได้แก่ บริษัท พู คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) และบริษัท ทีเอเร็นจ์ จำกัด

5) บริษัท โนเกีย (ประเทศไทย) จำกัด

ได้จัดโครงการ Take Back Campaign โดยกำหนดจุดบริการรับโทรศัพท์มือถือโนเกียพร้อมทั้งอุปกรณ์เสริมที่เสื่อมสภาพแล้ว และนำไปทำลายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งโนเกียเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิลและทำลายสินค้าเสื่อมสภาพเอง โดยแบ่งช่องรับผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ แบตเตอรี่ และอุปกรณ์อื่น ๆ

6) บริษัท โมโตโลรา (ประเทศไทย) จำกัด

บริษัทฯ ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจด้วยจรรยาบรรณในการรักษาสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนชุมชนทุกแห่งที่เข้าไปดำเนินกิจการ

7) บริษัท เอ็ม บี เค จำกัด(มหาชน)

เป็นแหล่งรวมศูนย์ค้าขายธุรกิจมือถือใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งประชาชนรู้จักและเป็นสถานที่ที่ลูกค้าผู้ใช้บริการทั้งเก่าและใหม่ ต่างนึกถึงโดยเป็นแหล่งรวมร้านมือถือของเมืองไทย กอปรกับจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจทำให้ MBK Center ตระหนักถึงพิษภัยจากซากแบตเตอรี่ โทรศัพท์มือถือ จึงได้เข้าร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินโครงการรับคืนซากแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีสถานที่ที่รับบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น แต่การรวบรวมขยะอิเล็กทรอนิกส์มาดำเนินการนั้นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบริษัทผลิต/นำเข้าโทรศัพท์มือถือ และแบตเตอรี่ และที่สำคัญจากชุมชน เพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลได้